

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Ekonomická fakulta

Katedra práva

Bakalářská práce

Právní aspekty směny coby zajišťovacího institutu

Vypracovala: Dominika Krejčířová

Vedoucí práce: JUDr. Marta Uhlířová, Ph.D.

České Budějovice 2016

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Fakulta ekonomická

Akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Dominika KREJČÍŘOVÁ**
Osobní číslo: **E12132**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Účetnictví a finanční řízení podniku**
Název tématu: **Právní aspekty směnky coby zajišťovacího institutu**
Zadávací katedra: **Katedra práva**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Cílem práce je analýza stávající právní úpravy směnky coby zajišťovacího institutu v právních vztazích. Důraz bude kladen zejména na zobrazení právních, ekonomických a účetních aspektů tohoto cenného papíru v obchodních vztazích včetně jejího zaúčtování v podvojném účetnictví.

Metodický postup:

1. Původ a vývoj směnky, prameny směnečného práva - studium odborné literatury a příslušných právních předpisů.
2. Analýza specifík jednotlivých pojmů souvisejících se směnkami, druhy směnek, jejich náležitosti a využití v obchodním a platebním styku jako zajišťovacího institutu.
3. Praktická část práce - problematika účtování směnek v podvojném účetnictví z pohledu dlužníka i věřitele.

Rámcová osnova:

1. Úvod.
2. Literární rešerše.
3. Vlastní práce - analytická část včetně námětů de lege ferenda.
4. Praktická část - účtování směnek v podvojném účetnictví.
5. Závěr.
6. Seznam použitých zdrojů.
7. Přílohy.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **40 - 50 stran**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**
Seznam odborné literatury:

KOVAŘÍK, Zdeněk. Přehled judikatury. Směnečná judikatura. 4. vydání, Praha: ASPI, 2010. ISBN 978-80-7357-530-4.

KOVAŘÍK, Z. Zákon směnečný a šekový. Komentář. 5. vydání, Praha: C. H. Beck, 2011. 480 s. ISBN 978-80-7400-385-1.

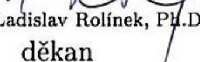
RYNEŠ, Petr. Podvojný účetnictví a účetní závěrka: průvodce podvojným účetnictvím k 1.1.2013. 13. vydání. Olomouc: Anag, 2013. ISBN 978-80-7263-793-5.

Právní předpisy:

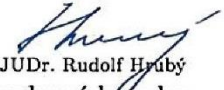
Zák.č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů.
Zák.č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Marta Uhlířová, Ph.D.**
Katedra práva

Datum zadání bakalářské práce: **3. ledna 2014**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2015**

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (1)
370 05 České Budějovice

JUDr. Rudolf Hrubý
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 20. února 2014

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č.111/1998 Sb. v plném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě/v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Ekonomickou fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 30. března 2016

.....

Dominika Krejčířová

Poděkování:

Ráda bych touto cestou poděkovala mé vedoucí bakalářské práce JUDr. Martě Uhlířové, Ph.D. za odborné rady nejen z oblasti práva, ale i za věcné připomínky a užitečné nápady, které mě inspirovaly a motivovaly po celou dobu zpracovávání této práce.

Rovněž bych chtěla poděkovat všem účastníkům hloubkových rozhovorů, kteří mi poskytli cenné informace nezbytné pro praktickou část a zároveň mi nastínili problematiku používání směnek v jejich společnosti.

Obsah

Přehled použitých zkratek	3
1 Úvod	4
2 Literární rešerše.....	6
2.1 Historie a vývoj směnek	6
2.2 Vývoj právní regulace směňky.....	7
2.3 Novelizace směnečného zákona.....	8
2.4 Základní charakteristika směnek	8
2.5 Směnka vlastní	9
2.6 Směnka cizí	9
2.7 Další typy směnek	11
2.8 Povinné náležitosti směňky.....	12
2.9 Další zápisy na směnce	13
2.10 Účastníci směnečných vztahů	14
2.11 Směňky s atypickým počtem účastníků	15
2.12 Vznik směnečných vztahů.....	15
2.12.1 Aktivní směnečná způsobilost	16
2.12.2 Pasivní směnečná způsobilost.....	17
2.13 Akceptace směňky.....	17
2.14 Převod práv ze směňky	17
2.15 Zaplacení směňky.....	18
2.16 Zajištění směnečných práv	19
2.17 Směnečné rukojemství	20
2.18 Směnečný protest	21
2.18.1 Protestní listina	21
2.18.2 Druhy směnečného protestu.....	21
2.19 Formy využití směnek	22
2.20 Směnka jako zajišťovací prostředek.....	22

2.20.1	Zajišťovací vs. platební směnka	23
2.20.2	Zajišťovací vs. sankční směnka	23
2.21	Směnky jako součást majetku podniku	23
2.21.1	Majetkové a úvěrové cenné papíry	23
2.22	Směnky jako součást finančního trhu.....	24
2.23	Směnka v obchodním styku	24
2.24	Eskont a reeskont směnky, eskontní úvěr	25
2.25	Stejnopisy a kopie směnky	26
2.26	Výhody používání směnky.....	26
2.27	Nevýhody používání směnky	27
2.28	Chyby při vyhotovení směnek.....	27
2.29	Směnky změněné a zfalšované.....	29
3	Metodika.....	30
3.1	Informační zdroje a jejich zpracování	30
3.2	Účty podvojného účetnictví	30
3.3	Zajišťovací prostředky	31
4	Praktická část.....	32
4.1	Základní údaje o společnosti	32
4.2	Hlubkové rozhovory.....	33
4.3	Návrh vnitropodnikové směrnice	37
4.4	Ukázka účtování úhrady směnkou	43
4.5	Eskont směnky a směnečný úvěr	44
4.6	Tvorba směnek	46
5	Závěr	49
6	Summary and keywords.....	51
7	Seznam použité literatury	53
8	Seznam tabulek a obrázků	

Přehled použitých zkratk

- **D** – Dal (strana účtu v podvojném účetnictví)
- **DPH** – daň z přidané hodnoty
- **MD** – Má dáti (strana účtu v podvojném účetnictví)
- **NOZ** – zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník
- **PFA** – přijatá faktura
- **PPD** – příjmový pokladní doklad
- **VBÚ** – výpis z bankovního účtu
- **VFA** – vystavená faktura
- **VÚD** – vnitřní účetní doklad
- **ZDPH** - zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty
- **ZSŠ** – zákon č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový
- **ZUC** – zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví

1 Úvod

Směnka byla již od pradávna významným institutem využívaným v mezinárodním obchodě hlavně jako platební prostředek u směny zboží či poskytovaných služeb. Její funkce se přirozeně po řadu let měnily, až se ustálily do současné podoby zajišťovacího prostředku využívaného především v obchodních vztazích. Je pozoruhodné, že obliba jejího využití po staletí stále stoupala, a to i přesto, že směnka byla a stále je šikovní a flexibilní, byť i nejistý prostředek k zajištění, zejména v případě nesolventnosti zavázaného ze směnky.

První část práce se zaměřuje především na historický vývoj směnky a směnečného práva v českých zemích. Zobrazuje pohled až do roku 1763, kdy byl vydán patent na zavedení Směnečného řádu. Přesto se dle mnoha historických zdrojů ví, že je směnka platebním nástrojem mnohem starším. V literární rešerši je rovněž popsána novelizace směnečné legislativy, její regulace a případné změny. Jak napovídají další kapitoly, směnky se rozdělují pouze na dva druhy, přesto ale existuje tolik výjimek, doplňků a náležitostí, které směnky mohou obsahovat, že je vždy vhodné problematiku zajištění prokonzultovat s odborníkem či advokátem. Podobně komplikované jsou také směnečné vztahy, vedení směnek v podvojném účetnictví nebo vymáhání pohledávek od dlužníka. Ostatně i těmto tématům se věnuje praktická část bakalářské práce.

Metodika přibližuje postupy, zdroje informací a nástroje, které napomohly ke zpracování literární rešerše i praktické části. Kromě toho se autorka v této kapitole zmiňuje o některých dalších zajišťovacích prostředcích kvůli lepšímu pochopení hloubkového rozhovoru v praktické části.

Praktická část zkoumá, jaký vztah ke směnkám má jedna ze společností v Českých Budějovicích, která poskytla své odpovědi a informace pouze pod podmínkou jejího nezveřejnění. Na základě rozhovoru, který byl koncipován právě se zaměřením na směnky a zajišťovací prostředky, byla dále zpracována vnitropodniková směrnice, která může dané společnosti posloužit jako návod při vymáhání pohledávek a směnečných dluhů. Praktická část také obsahuje několik účetních případů, jež přibližují téma účtování směnek na konkrétních příkladech. Závěrečnou kapitolu tvoří grafické zobrazení vytvořených směnek, které ukazují, jak snadné je směnku zpracovat. Shrne-li se tedy základní cíl této bakalářské práce, lze stručně konstatovat, že hlavním záměrem je zanalyzovat stávající českou legislativu upravující směnky, poté nalézt konkrétní

aspekty a postupy v oblasti zajišťovacích instrumentů v dané společnosti a dle zjištěných informací navrhnout vhodné kroky, které povedou k efektivnímu a jednoduchému procesu vymáhání pohledávek zajištěných směnkou.

2 Literární rešerše

První část bakalářské práce se bude zabývat stručnou historií směnky a jejím vývojem. Směnka totiž odjakživa patřila k obchodování, majetkovým a platebním vztahům a v posledních desetiletích rovněž i k tržní ekonomice. Ačkoliv kvůli odklonu od tržního hospodářství na počátku 50. let a přechodu k hospodářství plánovanému ztratila směnka důležitost svého využití, s návratem k původním principům řízení ekonomiky sama praxe pocítila potřebu návratu tohoto nástroje. Jak uvádí JUDr. Kovařík (2011) v jedné ze svých publikací:

„Rozhodný návrat směnky do obchodní praxe byl již od počátku odborníky předvídan. Rychlost, s jakou se tak děje, je ovšem překvapující a zároveň potěšující. Tím je dána i odpověď na otázku, zda má směnka perspektivu. Jsou funkce, kde je zatím nenahraditelná.“

2.1 Historie a vývoj směnek

Směnka je druh cenného papíru, jehož historie sahá až do období feudalismu – systému rozmáhajícího se v Evropě, zejména v severní Itálii, v době vrcholného středověku. V průběhu staletí se směnka stala jedním z nejpoužívanějších instrumentů obchodních vztahů, nejspíš i díky rozvinutému obchodu, který si žádal méně rizikovou formu směny zboží.

Pro kupce, kteří cestovali od města k městu, nebyly peníze v hotovosti příliš vhodnou formou. Často se stávalo, že byli během svého putování okradeni nebo se peníze ztratily. Právě vynález směnky významně snížil toto nebezpečí a dal tak základ novému stylu obchodování. Dalším důvodem vzniku tohoto cenného papíru byla i měnová různorodost italských městských republik. Kupec, který se vydal do jiného města, nemusel směňovat své peníze, pouze dostal za domácí měnu od svého bankéře příslib, že on nebo jeho obchodní partner zaplatí stanovenou hodnotu buď jemu osobně, nebo na jeho „řad“, tzn. osobě, kterou z pozice věřitele určí. Obchodník tedy disponoval listinou, která mu zaručovala obdržení hotovosti v cizině v tamní měně (Guest, 2009).

V průběhu dalších stovek let se směnka vyvíjela až do dnešní podoby, rozšířila se o další typy, ale především v současné době plní jinou funkci, než tomu bylo ve středověku. Z nástroje platebního se směnka postupně stala nástrojem zajišťovacím – tedy prostředkem závazkového vztahu mezi věřitelem a dlužníkem (Cristea, 2013).

2.2 Vývoj právní regulace směnky

Dle historiků směnka poměrně rychle pronikla ze severní Itálie i k nám do českých zemí již za dob Jana Žižky. První právní regulace směnky proběhla až za Marie Terezie, a to patentem z 1. října 1763, kterým byl zaveden Směnečný řád pro území celého tehdejšího Rakouska. Tímto patentem byly také současně založeny obchodní a směnečné soudy v Praze, Brně a Opavě, jež měly zásady z výše zmíněného řádu naplnit a prosadit v praxi. Pozoruhodností je rovněž to, že vznik těchto soudů souvisí s počátkem obchodního soudnictví v českých zemích.

Vzhledem k častým novelizacím Směnečného řádu a rovněž složité historii našeho státu během společného soužití s Rakousko-Uherskem přetrvával v oblasti směnečného práva tzv. právní dualismus. Tento stav vydržel po celou dobu první republiky až do 13. prosince 1927, kdy byl přijat zákon směnečný, schválený jako č. 1/1928 Sb. Podle Kovaříka šlo o kvalitní právní úpravu směnečného práva, protože zákon čerpal z rakousko-německé směnečně právní doktríny a přihlédl i výsledkům mezinárodních smluv sjednaných na konferenci v Haagu, která byla rovněž ovlivněna právem německým.

Ženevské směnečné právo, tvořící společně s Haagskými úmluvami mezinárodní humanitární právo, se nepodařilo aplikovat do právního systému Československa až do roku 1939, kdy ve dnech 14. – 16. března došlo k vojenské okupaci Čech, Moravy a Slezska následované zřízením Protektorátu Čechy a Morava. Po více jak devíti měsících bylo pod tlakem okupačních úřadů přijato vládní nařízení č. 111/1941 Sb., jež zavedlo na území protektorátu Jednotný směnečný řád. Tento řád se držel směnečného zákona z Německa, což mělo za výsledek zahrnutí Jednotného zákona směnečného ženevského, a to paradoxně právě díky právu německému.

V roce 1945, kdy došlo k započetí obnovy Československa, se stát musel potýkat s dalším problémem – vypořádáním se s dvojitou právní úpravou. Po válce nebylo vyjasněno, zda zůstává v platnosti nařízení z roku 1941 nebo se znovu přistoupilo k československému zákonu směnečnému platného od roku 1928. Tuto situaci příliš neusnadnila ani slovenská úprava přijatá mezi těmito lety.

Celou záležitost dvojitou právní úpravou vyřešil až zákon směnečný a šekový č.191/1950 Sb. (dále jen ZSS), který se i nadále držel ženevské úpravy a zrušil zákon č. 1/1928 Sb., stejně jako vládní nařízení č. 111/1941 Sb. Aby se předešlo hrozbě

právního dualismu, nový zákon směnečný a šekový odebral platnosti i slovenskému zákonu č. 255/1941 Sl. z.

Poslední etapou vývoje právní regulace směnky bylo schválení ústavního zákona České národní rady č. 4/1992 Sb. čl. 1 odst. 1, díky němuž se stal zákon č. 191/1950 Sb. součástí právního řádu nově vzniklé České republiky. Náš stát tak zůstává zemí, která je v oblasti směnečného práva orientovaná na ženevské právo směnečné (Kovařík, 2011).

2.3 Novelizace směnečného zákona

Zajímavostí celého vývoje směnečného práva a především samotného zákona směnečného a šekového č. 191/1950 Sb. z roku 1950 je fakt, že podoba ZSŠ se od tohoto okamžiku změnila pouze třikrát. Od 1. ledna 1951, tedy dne, který je považován za počátek účinnosti tohoto zákona, se ZSŠ dočkal první novelizace až 1. července 2000 (zákonem č. 29/2000 Sb.), poté k 1. 1. 2008 (zákonem č. 296/2007 Sb.) a úplně poslední změny nastaly k 1. lednu 2014 (zákonem č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém).

2.4 Základní charakteristika směnky

První část zákona směnečného a šekového č. 191/1950 Sb., ve znění pozdějších předpisů, tvoří směnka cizí, u níž jsou uvedeny jednotlivé náležitosti, které vymezují směnku jakožto platnou listinu. Oficiální definici směnky ale tento zákon neuvádí. Obvykle je možné v literatuře z různých zdrojů nalézt podobně znějící formulaci, která směnku identifikuje. Zpravidla zní tak, jak uvádí například Nejepínský (1992) ve své knize *Směnka v obchodě a podnikání*: „*Směnka vyjadřuje bezpodmínečný závazek směnečného dlužníka zaplatit majiteli směnky v určitý den na určitém místě dlužnou peněžní částku.*“

O něco rozsáhlejší definici uvádí Šenkýřová (2005) ve své učebnici *Bankovníctví I*: „*Směnka je cenný papír vyjadřující bezpodmínečný písemný dlužnický závazek. Je instrumentem obchodního úvěru, sama o sobě je vyjádřením dluhu. Směnka je listina, která dává jejímu právoplatnému majiteli právo na zaplacení peněžní pohledávky ve směnce uvedené. Toto právo uplatňuje majitel směnky vůči tomu, kdo na tuto listinu napsal své závazné prohlášení a podepsal se pod ně. Aby byla určitá listina směnkou, musí mít zákonem předepsané náležitosti.*“ Chybí-li některá z těchto náležitostí, nejedná se o směnku.

Mezi nejběžnější a v praxi nepoužívanější dělení patří rozřídění směnek na *dva základní druhy – směnka cizí a směnka vlastní*. Ostatní typy směnek jsou pak jedním ze dvou uvedených druhů.

2.5 Směnka vlastní

Směnku vlastní Kovařík (2011) definuje takto: „*Směnka vlastní představuje závazek výstavce směnky vyplatit při splatnosti směnky v místě ve směnce určeném směnečný peněz řádnému majiteli směnky. Jde tedy o formu dlužnického prohlášení. Směnečný vztah musí tedy zahrnovat alespoň dvě osoby.*“

Nejepínský (1992) ji popisuje následovně: „*Směnka vlastní je slibem výstavce směnky, že zaplatí peněžní částku osobě druhé. Tento slib je ve směnce vlastní vyjádřen slovem „zaplatím“.*“

Obrázek 1: Vzor směnky vlastní

SMĚNKA	
Místo a datum vystavení (měsíc slovy)	Kč Hal.
Za tuto směnku zaplatím dne	20
Měsíc slovy	
Na řad:	
komu	
Kč	Hal.
Částka slovy	
Splatno v:	
Místo placení	
U:	
Domicil	
Jméno, adresa a podpis výstavce	

Zdroj: vlastní tvorba

2.6 Směnka cizí

Směnku cizí definuje Šenkýřová (2005) ve své publikaci *Bankovníctví I: „Směnka cizí obsahuje příkaz výstavce směnky třetí osobě (směnečníkovi, dlužníkovi), aby zaplatila věřiteli ve stanovený termín na směnce vyznačenou sumu.*“

V Kursu obchodního práva od Kotáska, Pihera, Pokorné, Rabana a Vítka (2014) je definice směnky cizí formulována následovně: „*Směnka cizí (v praxi někdy označovaná jako trata) v zásadě ztělesňuje příkaz výstavce adresovaný jiné osobě. Je proto rozpoznatelná podle bezpodmínečného imperativu „zaplaťte“.*“

Obrázek 2: Vzor směnky cizí

SMĚNKA		
Podpis vřítence	Kč -- Hal. ---	
	Místo a datum vystavení (měsíc slovy)	
	Za tuto směnku zaplaťte dne	
	Měsíc slovy	
	Na řad:	
	Komu	
	Kč	Hal.
	Částka slovy	
	Směnečník:	
	Splatno v:	Místo placení
U:	Domicil	
	Jméno, adresa a podpis výstavce	

Zdroj: vlastní tvorba

Kromě těchto dvou základních typů směnek se v literatuře autoři někdy zmiňují i o tzv. **zastřené směnce vlastní**. Ačkoliv by se na první pohled mohlo podle názvu zdát, že je tato směnka jedním z typů směnky vlastní, ve skutečnosti jde o **směnku cizí**. V zastřené směnce vlastní výstavce sám sobě přikazuje, aby zaplatil věřiteli (remitentovi) směnečnou sumu, a to v určitý den a na určitém místě, jak je uvedeno na směnce. Na zastřené směnce vlastní se stejně jako u směnky cizí objevují pouze dva subjekty (výstavce a remitent), kdy výstavce neboli směnečník se hlavním dlužníkem stává až poté, co směnku akceptuje. Tento druh směnky se v praxi používá např. u velkého podniku, vlastníčího více poboček, na které hlavní závod vydává zastřenou směnku vlastní (Polouček a kol., 2006).

Protože jsou směnky hojně využívány rovněž v mezinárodním obchodě, je vhodné uvést jejich překlad do anglického jazyka. **Směnka cizí** se překládá jako *bill of exchange*, v obchodní terminologii se někdy nazývá jako **trata**, anglicky draft. **Směnce vlastní** se v angličtině říká *promissory note*. Všeobecně lze ale říci, že se mezi obchodníky častěji využívá směnka cizí (Machková, Černošlávková, Sato a kolektiv, 2010).

2.7 Další typy směnek

Kromě dělení směnky na vlastní a cizí lze podle *hlediska jejího věcného obsahu* členit tento cenný papír rovněž na směnky finanční a obchodní. **Obchodní směnky** vycházejí z prodeje zboží a souvisejí tak s obchodními vztahy mezi dodavateli a odběrateli. Obchodní směnky jsou pokládány za kvalitní cenný papír, protože se očekává, že dlužník obdrží prodejem zboží tržby, kterými pak bude moci směnečný dluh zaplatit. **Finanční směnky** se naopak vztahují k závazku neobchodního typu jako podklad k poskytnuté finanční půjčce (Kovalíková, 2003).

V případě využití směnky jako zajišťovacího prostředku v obchodních vztazích je vhodné uvést i klasifikaci podle *lhůty splatnosti*. Takto lze směnky dělit na:

- **denní (fixní) směnky**, kde se udává konkrétní den splatnosti;
- **datosměnky**, na níž se vyznačuje splatnost uvedením lhůty od data vystavení směnky (např. za čtyři týdny ode dneška);
- **vistasměnky (na viděnou)**, které jsou splatné při předložení směnečnému dlužníkovi, a lhůta se proto vyjadřuje slovy: „vista“, „na viděnou“ nebo „při předložení“;
- **lhůtní vistasměnky**, kdy se směnka splácí ve lhůtě následující po viděné (např. za tři týdny po viděné), (Cipra, 2005);
- **depozitní směnky**, které banky přijímají od svých klientů do vlastního depozita a poskytují jim úvěr a vyplacení peněz, slouží právě k zajištění závazku. Nezaplatí-li klient, banka poté uplatní nárok ze směnky (Giese, Dušek, Payne-Koubová, Dietschová, 2003). Výnos ze směnek většinou plyne klientovi jako úrokový výnos, který je stanoven úrokovou doložkou. Depozitní směnky využívají soukromí klienti bank, ale i fyzické osoby – podnikatelé. Jako u všech cenných papírů se i u depozitní směnky objevují jisté nevýhody, např. ta, že depozitní směnky nejsou pojištěny podle zákona o bankách a bývají vystaveny pouze na vysoké zaokrouhlené částky pohybující se v desítkách až stovkách tisíc korun. Splatnost směnky je obvykle omezena lhůtou „ne dříve než...“ nebo „ne později než...“ a rovněž je možné

ji převést na další osobu. Pokud není depozitní směnka využita jako převoditelný cenný papír, je možné ji bezplatně uchovat u banky v jejím depozitáři (Polách, Drábek, Merková, Polách jr., 2012).

2.8 Povinné náležitosti směnky

Jak již bylo u definice směnky zmíněno, musí tento cenný papír obsahovat povinné náležitosti, díky nimž je listina platná. Tyto náležitosti se nepatrně liší podle typu směnky.

Cizí směnka musí zahrnovat následující:

- a) označení, že se jedná o směnku, které je zahrnuto do vlastního textu listiny a vyjádřené v jazyce, v němž je tato listina vypracována;
- b) bezpodmínečný příkaz uhradit určitou peněžitou sumu;
- c) jméno toho, kdo má platit (směnečník);
- d) údaj o splatnosti směnky;
- e) údaj o místě, kde má být směnečná částka uhrazena;
- f) jméno toho, komu nebo na jehož řad má být suma zaplacená;
- g) místo a datum vystavení směnky;
- h) podpis výstavce.

Povinné náležitosti směnky vlastní se v některých bodech liší, **vlastní směnka** obsahuje:

- a) označení, že jde o směnku, rovněž uvedené do vlastního textu listiny a vyjádřené v jazyce, v němž je tato listina vyhotovena;
- b) bezpodmínečný slib zaplatit určitou peněžitou částku;
- c) údaj o splatnosti;
- d) údaj o místě, kde má vlastník směnky platit;
- e) jméno toho, komu nebo na jehož řad má být částka uhrazena;
- f) místo a datum vystavení směnky;
- g) podpis výstavce směnky (Doleček, 2014).

U směnečné částky se musí uvést měna, ve které je směnka splatná. Rovněž je vhodné vyjádřit hodnotu jak v číslicích, tak i slovně. Ačkoliv tak v ZSŠ není uvedeno, často na dvojím vyjádření směnečné částky trvají banky. Slovní i číselné uvedení směnečné částky musí být totožné, pokud tomu tak není a hodnoty se liší, platí **částka uvedená slovy**. Jak už je ale zřejmé z přechozích vět, banky jsou v oblasti přijímání směnek dost

opatrné a precizní. Proto v případě rozdílu mezi částkou uvedenou slovy a částkou uvedenou v číslech by banka směnku k inkasu nejspíš nepřijala (Polouček a kol., 2006).

2.9 Další zápisy na směnce

Mimo výše zmíněné obligatorní náležitosti se mohou na směnce uvádět další zápisy nebo poznámky, které ale nejsou dle zákona povinné. Obecně lze tedy říci, že jejich přítomnost nijak neovlivňuje platnost konkrétní listiny jako směnky. Mezi fakultativní doložky, s nimiž se nejčastěji setkáváme, patří:

- **Doložka o domicilu.** Dle § 4 ZSŠ je tato doložka využívána především u směnky splatné v jiném místě, než u směnečníka nebo v místě jeho sídla. Hlavní roli zde zastává tzv. **domicilát** - třetí osoba, která není doposud dlužníkem ze směnky ani jejím věřitelem. Domicilátem se může stát jak právnická, tak fyzická osoba. Protože se ale směnka platí zpravidla buď hotovostní, nebo bezhotovostní formou – tedy pouze u instituce, kde se provádí platba jen účetně, status domicilátu často případně některé z obchodních (komerčních) bank.
- **Doložka bez protestu** osvobozuje majitele směnky od povinnosti učinit protest proti neplacení a nepřijetí směnky, nebo proti nevydání akceptačního stejnopisu či prvopisu směnky. Nejčastějším případem je protest proti neplacení směnky, z něhož plyne povinnost dlužníka uznat svůj dluh, i když nebude protest proveden. § 44 v Komentáři zákona směnečného a šekového od Z. Kovaříka (2014) přesně uvádí, že: „*Odepření přijetí nebo placení musí být zjištěno veřejnou listinou (protestem pro nepřijetí nebo pro neplacení).*“
- **Doložka kurzová** se využívá v situaci, kdy je možné směnku zaplatit v jiné měně, než v jaké je směnečná částka uvedena. Kurzová doložka závazně vymezí kurz mezi měnou, na niž směnka zní, a měnou, ve které bude směnka splatná.
- **Rektadoložka** se označuje slovy „nikoli na řad“. Souvisí se směnkami, jež nejsou převoditelné indosamentem – rubopisem, a lze je převést na další osobu pouze ve formě a s účinky cesse. Cessí dojde k prostému předání směnky novému majiteli bez napsání rubopisu, ovšem za současného uzavření smlouvy o postoupení pohledávky.
- **Doložka úroková** stanovuje výši úrokové sazby, kterou je směnečná hodnota úročena. Zákon připouští úrokové doložky pouze na směnkách splatných na viděnou (vistasměnky) a směnkách splatných určitý čas po viděné (lhůtní vistasměnky).

- **Doložka hodnotová** (dříve nazývaná rovněž valutová) označuje důvod vystavení směnky. V praxi se tak lze setkat s doložkami typu „hodnota ve zboží“, kdy má dlužník povinnost zaplatit kupní cenu, „hodnota v účtech“, kdy směnka kryje bezhotovostně poskytnutý úvěr, anebo „hodnota v hotovosti“, která označuje úvěr poskytnutý v hotových penězích (Šenkýřová, 2005).
- **Efektivní doložka** (jinak značená jako EFF nebo EFFECTIVE) zavazuje směnečného dlužníka uhradit směnečnou hodnotu v tzv. efektivní měně (to je měna uvedená na směnce), ačkoliv tato měna není dlužníkovým zákonným platidlem. Efektivní doložka se proto nejčastěji používá v zemích, jejichž měna není volně směnitelná a dlužník se tak nemůže zbavit závazku zaplacením směnečné částky v místní měně.
- **Doložka úzkosti** (nebo také doložka bez postihu, bez rekurzu) vyloučí odpovědnost výstavce cizí směnky za její přijetí. Výstavce se však doložkou úzkosti nemůže zbavit odpovědnosti za zaplacení směnky (Polouček a kol, 2006).

2.10 Účastníci směnečných vztahů

K základním charakteristikám směnek také neodmyslitelně patří identifikace účastníků směnečných vztahů. Všechny osoby na směnce uvedené či podepsané mohou mít různé úlohy a postavení, které lze pozvolna měnit. Z toho tedy vyplývá, že se budou rovněž měnit jejich povinnosti a práva se směnkou spojené. Zároveň je možné, aby jeden účastník vystupoval ve více směnečných úlohách zároveň (Kovařík, 2011).

Mezi hlavní účastníky směnečných vztahů patří následující osoby. **Výstavce směnky vlastní** je přímým směnečným dlužníkem, jeho povinností je tak platit při splatnosti směnky. Dlužník svůj závazek vyjadřuje slovy „zaplatím za tuto jedinou směnku...“. **Výstavce směnky cizí** (odborně označovaný jako trasant) je naopak dlužníkem nepřímým. Zároveň podle zákona směnečného a šekového vyplývá, že je výstavce odpovědný za přijetí a zaplacení směnky. Cizí směnku výstavce označuje imperativem „zaplatte“. Zajímavostí je, že trasant může svou odpovědnost za přijetí vyloučit speciální doložkou. Na směnce je v tomto případě uvedeno např. „bez postihu za přijetí“. Tato doložka však trasanta nechrání absolutně, zajišťuje mu pouze dočasnou imunitu, jejíž trvání je pouze do splatnosti (Kotásek, Pihera, Pokorná, Vítek, 2014). **Remitent** je osoba, která je shodně označována jak u směnky vlastní tak i cizí. Dle ZSŠ se jedná o toho, v jehož prospěch je směnka vydána a stává se tak prvním věřitelem a při odevzdání i prvním majitelem směnky. Další věřitelé jsou již označováni

jako **majitelé** (Kovařík, 2011). **Směnečník** se vyskytuje pouze u směnky cizí, a proto má v rámci směnečného vztahu pozici dlužníka. Jeho povinností tedy je zaplacení dlužné částky. Do pozice směnečníka se ale dostává až po akceptaci směnky svým podpisem, tzv. podpisem **akceptanta** (Cipra, 2005). **Indosant**. Na označení této osoby narazíme hlavně v souvislosti s převáděním směnek rubopisem (tzv. indosamentem), v němž oprávněný majitel rubopisem převádí směnku na třetí osobu neboli **indosatáře**. Ten tímto převodem získává všechna práva ze směnky (Kovařík, 2014).

2.11 Směnky s atypickým počtem účastníků

Podle obecných definic, které jsou uvedené i v základním rozdělení směnek v této bakalářské práci, se zpravidla počítá s tím, že se ve směnečném vztahu u směnky vlastní vyskytují pouze dva účastníci (výstavce a remitent), u směnky cizí pak účastníci tři (výstavce, směnečník a remitent). V některých situacích se ale může počet účastníků směnečného vztahu snížit nebo zvýšit. Snížení počtu účastníků neznamena, že ve směnce některý ze subjektů chybí, v takovém případě by byla směnka neplatná. Jenom se nemusí vždy jednat o rozdílné osoby. Také je nutné podotknout, že redukce účastníků je proveditelná jenom u směnky cizí. Jak uvádí autoři v knize Kurs obchodního práva – Právo cenných papírů: „*Vlastní směnka s redukováným počtem účastníků předpokládá, že výstavce si sám slibuje zaplacení určité částky. Výstavce směnky by sám byl jejím remitentem.*“ (Kotásek J., Pihera V., Pokorná J., Raban P. & Vítek J., 2009). To by samozřejmě u směnky vlastní nedávalo smysl, a proto ZSŠ možnost vlastní směnky s jedním účastníkem nepřipouští. Snížený počet subjektů směnečného vztahu je tedy dle ZSŠ povolen **pouze u cizí směnky**, kdy některý z účastníků zaujímá na směnce dvě pozice, v jedné z nich musí tato osoba působit na pozici výstavce směnky. V konkrétních případech je takto možné vyhotovit pouze **směnku cizí na vlastní řad výstavce** anebo **zastřenou směnku vlastní**.

2.12 Vznik směnečných vztahů

Vznik směnečného právního vztahu, tedy právo na plnění dle směnky a povinnost toto plnění poskytnout, nastává v jednom okamžiku. Přesněji řečeno je to v okamžiku, kdy se podepsaná směnka dostane do rukou osobě, která je způsobilá být osobou směnečně zavázanou. Směnku musí podepsat směnečný dlužník, nicméně nezáleží na tom, zda se jedná o dlužníka přímého či nepřímého.

Jak je možné se dočíst v knize Směnka a šek v České republice od Kovaříka (2011):
„Předpokladem vzniku směnečného závazku je splnění těchto podmínek:

- *směnka,*
- *podpis zavázané osoby na směnce,*
- *aktivní směnečná způsobilost směnečného věřitele a pasivní směnečná způsobilost směnečného dlužníka,*
- *řádné nabytí směnky oprávněnou osobou.“*

Někdy se lze setkat i s pojmy „**materiální a formální směnečná přísnost**“, které se projevují výše zmíněnými podmínkami. Formální směnečná přísnost také umožňuje snadnější a rychlejší vymáhání směnečných nároků ve zkráceném soudním řízení, jež se koná bez jednání, a v němž se rozhoduje ve formě směnečného platebního rozkazu (Bartošíková a kol., 1998).

2.12.1 Aktivní směnečná způsobilost

Aktivní směnečná způsobilost zmíněná ve třetím bodě znamená schopnost směnečného věřitele být nositelem práv a povinností. Přestože není v ZSŠ tato způsobilost více upravena, platí to, co platí obecně pro způsobilost být nositelem práv a povinností. Podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, jenž nabyl účinnosti 1. ledna 2014 (dále jen OZ), se tato způsobilost nazývá termínem **právní osobnost**. Tou se dle OZ rozumí „*způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti.*“ Zákon také definuje pojem **svéprávnost**: „*je to způsobilost nabyvat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat).*“ Pro fyzickou osobu vzniká právní osobnost narozením, nicméně jak uvádí zákon, může ji mít i již počaté dítě, narodí-li se živé. Právní osobnost fyzických osob zaniká smrtí či prohlášením za mrtvého. U právnických osob to OZ stanovuje takto: „*Právnická osoba má právní osobnost od svého vzniku do svého zániku.*“ (§ 118, zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník). Vzniká tedy zápisem do veřejného rejstříku a naopak zaniká v momentě jejího výmazu z tohoto rejstříku. Je třeba mít na vědomí, že soud může právnickou osobu po jejím vzniku prohlásit za neplatnou, vstoupí-li do likvidace. Je-li právnická osoba zřízena zákonem, vzniká ke dni nabytí jeho účinnosti, pokud zákon nestanoví jiný pozdější den (srov. § 23 a § 118, zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník).

2.12.2 Pasivní směnečná způsobilost

Pasivní směnečná způsobilost vyjadřuje schopnost svým vlastním jednáním se směnečně zavazovat. Dle ZSŠ se může směnečně zavazovat ten, kdo je způsobilý vlastními úkony se zavazovat obecně, tedy dle OZ právně jednat.

2.13 Akceptace směnky

K přijetí neboli akceptaci směnky musí dojít **písemně**, přesněji na **líci originálu směnky**, kde je jméno uvedeno napříč nad levým dolním okrajem. Ačkoliv je přijetí písemné, výslovná vyjádření typu „přijímám“ nejsou požadována. Přijetím směnky se směnečník stává hlavním dlužníkem daného závazku. Nepřijme-li směnečník směnku nebo ji po přijetí nezplatí ve lhůtě splatnosti, ručí výstavce za splnění směnečného závazku. Svou odpovědnost za přijetí může výstavce vyloučit pomocí doložky, nemůže však už vyloučit odpovědnost za zaplacení (Giese, Dušek, Payne-Koubová, Dietschová, 2003).

2.14 Převod práv ze směnky

Směnky jsou cenným papírem na řad. To znamená, že podobně jako u jiných papírů na řad lze všechna práva ze směnky vyplývající převést na nového majitele tzv. **indosamentem** (jinak rubopisem nebo žirem). Indosament je písemná doložka, pomocí které majitel směnky v pozici převádějícího převede práva ze směnky na indosatáře. Indosament musí být podepsán indosantem, a proto musí mít písemnou formu. Každý indosant ručí za přijetí a zaplacení směnky. Výjimkou je pouze vyloučení ručení pomocí doložky **sine obligo** nebo **bez ručení**. Další indosace může být zakázána (§ 15 odst. 2 ZSŠ). V případě další protiprávní indosace však není směnka neplatná, pouze indosant neodpovídá těm, na něž směnka byla dále indosována a odpovídá pouze svému indosatáři. Každý indosant tedy ručí svému a následně každému dalšímu indosatáři. Také je důležité zmínit, že dle § 47 ZSŠ výstavce, akceptant, ale i všichni předchozí indosanti ručí každému majiteli směnky nerozdílně a společně (Giese, Dušek, Payne-Koubová, Dietschová, 2003). Existují dva typy rubopisů:

- **Rubopis vyplněný** je často formulován slovy: „za mne na řad XY“ nebo „plat'te na řad XY“. U tohoto rubopisu je zmíněno jméno osoby, na níž se směnka převádí, a podpis indosanta.

- **Rubopis nevyplněný** (jinak blankoindosament) obsahuje pouze podpis osoby, která směnku převádí na rubu směnky. Není zde tedy uvedena osoba, na kterou jsou práva z tohoto cenného papíru převáděna. Převod směnky s nevyplněným rubopisem je možné provést pouhým předáním, jako se tomu stává u cenných papírů vystavených na majitele.

Jednotlivé rubopisy musí na sebe navazovat a tvoří takzvanou **nepřetržitou řadu**. Nepřetržitost řady rubopisů je významná ze dvou důležitých důvodů. Na jejím základě může držitel směnky prokázat, že je jejím způsobilým majitelem. Navíc má tato řada význam z hlediska směnečného postihu. Indosant totiž nadále zůstává zavázán každému pozdějšímu majiteli směnky a to v případě, že by směnka nebyla zaplacená nebo akceptována. Jak již bylo zmíněno v kapitole o účastnících směnečných vztahů, takovýto závazek může indosant vyloučit doložkou „bez postihu“ (Machková, Černohlávková, Sato a kolektiv, 2010). Je rovněž možné vyloučit převoditelnost směnky na řad doložkou „nikoli na řad“. V takovém případě je směnka převoditelná pouze cessí.

2.15 Zaplacení směnky

V době splatnosti směnky má dle ZSŠ směnečný věřitel povinnost předložit směnku dlužníkovi k proplacení (tedy k inkasu). Může tak učinit buď osobně, když není na směnce sepsána domicilační doložka, nebo lze využít bankovních služeb. Takovéto služby jsou pro věřitele výhodné především kvůli tomu, že se věřitel vyvaruje problémům spojeným se zařizováním protestu směnky v případě neplacení. Poté, co je směnečný závazek uhrazen, obdrží dlužník směnku opatřenou **kvitanční doložkou**, která zaplacení směnky potvrzuje. Zajímavostí je, že věřitel může svá práva na hlavních dlužnících uplatňovat až po dobu tří let. Směnečný majitel může vykonat postih proti výstavci, indosantům, ale i jiným osobám, které jsou směnečně zavázané, pokud směnečník při splatnosti směnky nezaplatí vůbec anebo zaplatí jenom určitou část hodnoty. Podmínkou je, že směnka byla předložena na místě, které je k tomu určené a ve lhůtě na směnce stanovené. V určitý den nebo v určitý čas znamená předložení směnky k placení v platební den nebo v jeden ze dvou následujících pracovních dní (Giese, Dušek, Payne-Koubová, Dietschová, 2003). Rovněž může nastat situace, kdy není na směnce uveden údaj o místě splatnosti směnky. A proto jak uvádí Polouček (2006) ve své publikaci *Bankovníctví*: „*Není-li uvedeno místo, kde má být směnka placena, je platebním místem sídlo směnečníka. Často se však jako místo placení v rámci domicilační doložky uvádí banka.*“ Také se často stává, že při předložení směnky v době

splatnosti není schopen dlužník směnku zaplatit. Věřitel může učinit následující kroky, aby dospěl k zaplacení směnečné částky:

- **Odsune splatnost směnky** na pozdější dobu nebo **vyhotoví směnku novou**, která bude mít prodlouženou dobu splatnosti. V druhém případě věřitel předloží novou směnku dlužníkovi k akceptaci výměnou za směnku původní.
- **Rozloží placení směnky do několika splátek**. Tento postup se často praktikuje v situaci, kdy je dlužník insolventní.
- **Sníží hodnotu směnky po dohodě s dlužníkem**. Takovýto způsob řešení se využívá zejména při neúplné dodávce či dodávce zboží s nižší kvalitou.
- **Vydá dlužníkovi směnku bez zaplacení** – v případě, že už bylo plnění provedeno jiným způsobem.
- **Podá směnečnou žalobu na dlužníka**, aby byl vydán směnečný platební rozkaz. K takovéto žalobě se musí přiložit nezaplacená směnka a protestní listina (Polouček a kol., 2006).

2.16 Zajištění směnečných práv

Mimosměnečné a směnečněprávní zajišťovací prostředky

Závazky kteréhokoliv směnečného dlužníka, a to jak přímého nebo nepřímého, mohou být zajištěny různými způsoby. Je možné se řídit obecnými alternativami, které jsou uvedeny v občanském zákoníku. V případě těchto zajišťovacích **obecněprávních** nebo **mimosměnečných prostředků** jde vždy o **relativní závazek mezi zcela určitými subjekty**. To znamená, že pouhou změnou majitele směnky indosamentem nepřecházejí práva z tohoto zajištění na nového majitele, tedy na nového věřitele ze směnečných závazků. K tomu by musely být vyhotoveny další dohody mezi účastníky dosavadního zajišťovacího závazkového vztahu a novým majitelem směnky. Některé závazky mohou být na směnce vyznačeny přímo, třeba s výslovnou doložkou „jen jako ručitel, nikoliv jako aval“. Kromě obecněprávních zajišťovacích prostředků existují také specifické zajišťovací nástroje, které jsou výhradně **směnečněprávní**. Patří sem především **podpis indosanta na směnce** s výjimkou indosamentů bez záruky. Zajišťovací účinky má i **podpis spoluakceptanta**, protože vůči věřiteli stojí více přímých solidárně ručících dlužníků. Zajistit se lze také pomocí uvedení tzv. **podpůrné adresy na směnce** či pomocí **podpisu čestného příjemce** (Serdiuk, 2014).

2.17 Směnečné rukojemství

Směnečné rukojemství je dalším typem směnečněprávního zajišťovacího prostředku. Vystupuje v něm tzv. **směnečný rukojmí**, který se řadí mezi ostatní účastníky směnečných vztahů, a proto je směnečněprávně zavázán. Někdy se mu také říká **aval** nebo **avalista**. Avalem je zpravidla osoba, která ještě není směnečně zavázána, tedy tzv. třetí osoba. Úprava zákona ovšem nebrání tomu, aby zajištění poskytla i osoba, která je na směnce již podepsaná. Ten, za něhož se rukojmí zaručil, se nazývá **avalát**. Když není v rukojemském prohlášení avalát uveden, platí, že je jím výstavce. Dle zákona může být tím, za koho se ručení přejímá, také každý dlužník, v této situaci ale za toho, kdo dlužníkem není, nelze rukojemský závazek převzít. Směnečné rukojemství se může vzdáleně podobat obyčejnému ručení, v některých znacích je však zcela odlišné a specifické. Závazek avalisty je podložen písemným prohlášením, které je uvedeno přímo na směnce a kterým se avalista zaručí za určitou směnečně závaznou osobu. **Úplné rukojemské prohlášení** se skládá ze tří částí. Píše se na směnku nebo na přívěsek. Bližší místo není zákonem určeno, směnečný rukojmí se tak může podepsat na rub i líc. Častěji se ale uvádí na lici dokumentu. V dnešní době se lze dokonce na některých českých směnečných formulářích setkat s již připravenými kolonkami na přední straně, které s avalováním směnky počítají (Kotásek, Pihera, Pokorná, Vítek, 2014). První částí prohlášení je **vlastní rukojemský závazek** (cíl prohlášení), kde je vhodné použít slovní spojení „jako rukojmí“, aniž by se tím zavírala možnost pro jiné doložky identického významu. Přípustné jsou i další doložky stejného významu, jako např. „per aval“ nebo „jako avalista“. Druhou doložkou je **určení osoby** (údaj o avalátovi), za kterou se rukojemský závazek přejímá. Poslední náležitostí je **podpis** prohlášení rukojmím, přičemž není nikde uvedeno, v jakém pořadí mají být tyto složky uvedené. Je důležité, aby celé rukojemské prohlášení tvořilo jeden celek, což může v některých případech být problém (především, když není na směnce dostatek prostoru). Také je nutné sledovat, aby rukojemský závazek nesplynul s jinými závazky na směnce uvedenými, mohl by se totiž zaměnit za spoluakcept. Na směnce se proto například uvádí **dodatek** „jako rukojmí za pana A. B.“ nebo **rukojemské prohlášení** znějící třeba „jako avalista za firmu XY“, který pak avalista podepíše (Kovařík, 2014). ZŠ nepředepisuje žádné časové omezení avalování směnky. Je tedy možné avalovat jak směnku po její splatnosti, tak i bianco směnku. Není ani nutné datování avalu. Zkrácené rukojemské prohlášení se od úplného liší tím, že neobsahuje údaje o avalátovi. Zjednodušeně lze říci, že prohlášení avala tedy

tvoří jen podepsaná rukojemská doložka, a to i v případě, že je na doložce podepsaná zcela jiná osoba bez jakéhokoli uvedení.

2.18 Směnečný protest

2.18.1 Protestní listina

Podstatou směnečného protestu je písemné osvědčení, které na základě požadavku oprávněné osoby vydá zákonem určený orgán. Toto osvědčení se vydává pouze v zákonem stanovených případech a rovněž přesný obsah listiny se řídí směnečnou legislativou. Význam **protestní listiny** tkví v její jedinečnosti v případě důkazních prostředků. „*Listina je totiž zákonným důkazem, který zákon požaduje a který jinými důkazními prostředky nelze nahradit.*“ (Kovařík, 2014). Protestní listinu, která je listinou veřejnou, může vystavit **soud, obecní úřad** nebo **notář**. Listina dokazuje, že i když byl dlužník vyzván k plnění, v předepsané lhůtě tak neučinil. Protest je tak důkazním materiálem dokládající věřitelovu splněnou povinnost předložit dlužníkovi směnku včas a řádně, jak bylo dohodnuto. V České republice není nutné vyhotovovat protest proti hlavním dlužníkům, vůči nimž práva věřitele nezanikají. Naopak práva vůči nepřímým dlužníkům zanikají. Protest se musí učinit ve stanovené lhůtě, která dle ZSŠ činí pouhé dva pracovní dny následující po dni splatnosti.

2.18.2 Druhy směnečného protestu

Existuje několik druhů směnečných protestů, přičemž mezi nejčastější typ patří **protest pro neplacení směnky**. Ten dokazuje, že byl dlužník vyzván řádně a včas k zaplacení směnečné částky, ale neučinil tak. Dalším typem je **protest pro neakceptaci směnky**. Ten je naproti výše zmíněnému druhu využíván velmi zřídka. Dokazuje se jím, že směnka předložená k přijetí dlužníkem byla odmítnuta (Nesnídal, Marek, Pokorná, Pohl, Vích, 2001). **Protest do stěny** dokládá, že nebyl dlužník zastižen ve svém sídle v den splatnosti směnky a dvou dnech, které po dnu splatnosti následují. Posledním typem směnečného protestu je tzv. **protest do větru**, který dokazuje, že dlužník uvedený na směnce je v místě placení neznámý (Polouček a kol., 2006). Jak je ale obecně známo, směnka je velmi složitý zajišťovací instrument, u něhož existuje spousta výjimek. Proto lze i v těchto případech směnku upravit tak, aby bylo možné protestu předejít. Stačí do směnky nadepsat doložku „bez protestu“.

2.19 Formy využití směnek

Přestože jsou směnky obvykle nazývány cenným papírem, v podniku mohou vystupovat i v jiných podobách. „*Původní funkcí směnky bylo směřovat a bezpečně převádět peněžní prostředky. Dříve hlavní funkce směnky postupně převzaly jiné instituty.*“ (Kotásek J., Pihera V., Pokorná J. & Vítek J., 2014). V současné době je možné se směnkou nejčastěji setkat v těchto formách:

- a) **zajišťovací prostředek:** směnky v tomto případě slouží k zajištění pohledávek z obchodního styku, což je nejčastější způsob použití v podnikatelské praxi. Evidují se pouze v podrozvahové evidenci a oceňují se nominální hodnotou.
- b) **cenný papír:** zde se směnky nakupují většinou za účelem obchodování, případně s cílem realizovat zbývající část úroku, a oceňují se pořizovací cenou.
- c) **platební prostředek:** směnky se používají k úhradě pohledávek a závazků (např. z obchodního styku). V účetnictví věřitele se evidují také jako cenné papíry a oceňují se rovněž pořizovací cenou zvýšenou o alikvotní úrokový výnos. U dlužníka je to obdobné, ten pouze směnky vede na pasivních, závazkových účtech (Štohl, Klička, 2014).

Vzhledem ke vztahům, které jsou hospodářským základem směnky, se objevuje směnka nejčastěji ve dvou výše zmíněných podobách, a to buď jako platební, nebo zajišťovací instrument. O tom, v jakém konkrétním postavení a funkci bude směnka zapojena do smluvních vztahů, rozhoduje dohoda příslušných účastníků, odborně je většinou označována jako **směnečná smlouva**. Ze samotné listiny není možné určení směnky rozpoznat, v případě, že ano, nevyklučuje to, že účastníci nakonec směnku použijí jinak. Navíc se pochopitelně s tím, jak směnka obíhá, může funkce dané směnky měnit. Příkladem může být listina, kterou původní účastníci použili jako zajišťovací prostředek a nový nabyvatel ji podle směnečné smlouvy s dalším majitelem využil jako prostředek platební.

2.20 Směnka jako zajišťovací prostředek

Směnka jako zajišťovací prostředek je v podstatě určitá forma jistoty. Právě v této poměrně pasivní a jednoduché podobě se směnka v tuzemsku objevuje nejčastěji. Uvádí se, že k výkonu práv ze zajišťovací směnky má věřitel přistoupit jen tehdy, když není řádně a včas splněn závazek z kauzálního vztahu. Pokud věřitel směnku převede pomocí indosamentu v rozporu s účelem zajišťovací směnky (tj. třeba po řádném splnění

kauzálního závazku), ocitá se dlužník v poměrně nelehké situaci. Nový nabyvatel směnky totiž může uplatnit své právo tak, jak vyplývá přímo z listiny, a nemusí brát ohledy na námitky dlužníka o zneužití zajišťovací směnky. Z toho důvodu se proto v praxi využívají rektadolozky výstavce.

2.20.1 Zajišťovací vs. platební směnka

Rozdíl mezi zajišťovací směnkou a směnkou jako platebním prostředkem je dán jejich podstatou. Placení prostřednictvím směnky je účastníky plánováno už od počátku, kdežto zajišťovací směnka nemá být za ideálních okolností vůbec použita. Dá se říci, že je zde směnka pouze potenciální hrozbou, která v ideálním případě odpadne, nikoliv předem sjednaným platebním instrumentem, z něhož chce věřitel najít uspokojení již od počátku.

2.20.2 Zajišťovací vs. sankční směnka

U sankčních směnek se ve směnečné smlouvě sjednává, že směnka bude uplatněna v situaci, když dlužník nesplní své povinnosti ze smlouvy. Nejedná se o směnku zajišťovací, protože zaplacení či uplatnění sankční směnky nemá žádný vliv na zajišťovanou pohledávku. Směnku tedy majitel uplatňuje nad rámec práv z kauzálních vztahů čistě jako sankci, a proto často dochází v praxi k zaměnění pojmů sankční a zajišťovací směnky (Kotásek J., Pihera V., Pokorná J. & Vítek J., 2014).

2.21 Směnky jako součást majetku podniku

Z předchozích kapitol vychází najevo, že směnka může v podniku působit v roli cenného papíru. Protože je praktická část této bakalářské práce věnována mimo jiné i způsobu účtování směnek z pohledu věřitele a dlužníka fiktivního podniku v rámci podvojného účetnictví, je nutné si definovat základní pojmy vztahující se k cenným papírům jakožto majetku firmy, kde jsou směnky zařazeny a evidovány.

2.21.1 Majetkové a úvěrové cenné papíry

Cenné papíry (a rovněž i směnky v této roli) se odlišují podle druhu kapitálové potřeby na:

- a) Majetkové cenné papíry** – nezakládají nárok na vrácení investované částky. Investoři si kupují cenné papíry se záměrem získávání pravidelného výnosu z držby plynoucí (např. u směnky), u jiných cenných papírů je to pak i vliv na rozhodování v určitém podnikatelském subjektu.

b) **Úvěrové cenné papíry** – jsou založeny na úvěrovém vztahu mezi věřitelem a dlužníkem, kdy věřitel (investor) nakupuje cenné papíry s podmínkou, že mu dlužník zaplatí ve stanovené době nejen zapůjčený peněžní obnos, ale i dohodnutý úrok. Dlužník na druhé straně vydává cenný papír s cílem opatřit si tímto způsobem dočasný kapitál.

2.22 Směnky jako součást finančního trhu

Jak je zřetelné z předchozích definic, směnky mohou mít mimo jiné podobu cenného papíru, se kterým se obchoduje. Při nákupu se směnky zařazují do majetku podniku, stejně jako ostatní majetek. Před umístěním směnek do účetnictví je důležité si uvědomit, zda tyto cenné papíry budou součástí majetku podniku po dobu **jednoho roku** nebo **déle než jeden rok**. Obchodování se směnkami na finančním trhu tak znamená pro jeden podnik **finanční závazek** (tedy povinnost úhrady směnečné částky) a současně pro jiný podnik **finanční pohledávku** (Rejnuš, 2009). Při zmínce finančního trhu a doby, na niž se finanční obchod uzavírá, je vhodné uvést základní rozdělení na peněžní a kapitálový trh. Kovanicová (2009) peněžní trh popisuje například takto:

- *„**Peněžní trh** – trh krátkodobých peněz a půjček, jejichž splatnost nepřesahuje 1 rok a které slouží ke krátkodobému přesunu peněz od těch, kterým přebývají, k těm, kteří je potřebují. Peněžní trh se uskutečňuje formou poskytování a čerpání krátkodobých obchodních a finančních úvěrů a rovněž formou emise (vydávání) krátkodobých cenných papírů.“* Autorka ve své knize Abeceda účetních znalostí pro každého dále uvádí i definici kapitálového trhu:
- *„**Kapitálový trh** – představuje obchody zahrnující střednědobé a dlouhodobé úvěry, půjčky apod. a majetková práva. Podnik, který potřebuje značný kapitál na delší dobu (např. k výstavbě nového závodu) a nedisponuje dostatečným vlastním kapitálem, může požádat banku nebo jinou finanční instituci o půjčku nebo může získat potřebný kapitál emisí cenných papírů.“*

2.23 Směnka v obchodním styku

V obchodním styku má směnka nejčastěji **funkci kreditní**, a to hlavně v situaci, kdy dlužník požádá věřitele o prodloužení lhůty splatnosti. Jedná se tedy o jakousi formu úvěru. Prodávající zpravidla vypíše směnku v hodnotě kupní ceny zboží, kterou kupující akceptuje. Lhůta splatnosti je až tři měsíce. Výhodou prodávajícího v případě přijetí obchodní směnky s tříměsíční akceptací je, že kromě nároku na zaplacení ceny při prodeji zboží má nárok na zaplacení směnky, která je nezávislá na původní kupní smlouvě. Nezplatí-li kupující částku ve lhůtě splatnosti směnky, může ji prodávající vymáhat ve **zjednodušeném směnečném řízení**. Prostřednictvím indosace směnky má právo vůči

jeho věřitelům splnit své vlastní závazky nebo mu může banka směnku proplatit (Valach, J. & kolektiv, 1999).

2.24 Eskont a reeskont směnky, eskontní úvěr

Jak je zřejmé z obecných definic směnky, emitentovi (v obchodním styku odběrateli zboží, služeb a jiných statků) vyplývá ze směnky povinnost uhradit osobě na směnce uvedené směnečnou sumu do data splatnosti. Pokud nabyvatel (dodavatel) potřebuje získat peněžní prostředky před dobou splatnosti, má možnost předat směnku bance, která ji eskontuje. Banka se tak stane věřitelem, který se v době splatnosti obrátí na dlužníka, aby splatil svůj dluh. **Eskontování směnky** tedy znamená prodej nebo koupi směnky za cenu nižší, než je její nominální hodnota před dobou splatnosti (Šulista, M., Nýdl, V. & Moore, G., 2014). Při eskontu směnky si banka navíc sráží **diskont** (srážka z nominální hodnoty) za dobu od eskontu do splatnosti směnky včetně **eskontní provize**. V takovéto situaci tedy banka majiteli směnky poskytuje tzv. **eskontní úvěr**, který většinou bývá výhodnější oproti srovnatelným úvěrům a liší se některými svými zvláštnostmi. Při klasickém úvěru obvykle jako první platí žadatel o úvěr, u eskontního úvěru naopak splácí jako první směnečný dlužník žadatel o eskont. Teprve když dlužník bance nezaplatí, obrátí se banka podle rubopisu na předchozí majitele směnky, případně až na konečného výstavce směnky. Z tohoto důvodu banka před převzetím směnky k eskontu prověřuje bonitu (důvěryhodnost a solventnost) směnečného dlužníka a dokonce i jednotlivých majitelů směnky a jejího výstavce. Banky nejčastěji eskontují cizí směnky na vlastní řad, které mají obchodní charakter. Eskontní úvěr bývá také někdy nazýván jako úvěr negociační (Bakeš a kol., 2006). **Reeskont směnky** znamená eskont směnky, kterou již eskontovala nějaká obchodní banka, centrální bankou. Obchodní banky mohou ze směnky, kterou eskontovaly, samy vymáhat dlužnou částku, většinou však směnku ihned po jejím převzetí k eskontu znovu reeskontují u centrální banky. V České republice tuto operaci může provádět Česká národní banka, ta nakonec dluh pomocí obchodní banky vymáhá. Další zvláštností u směnečného eskontu a reeskontu směnky je, že obchodní banka i po reeskontu směnečně ručí hned po směnečném dlužníkovi (Cipra, 2005).

Podmínky směnečného eskontu se v každé bance liší, většinou ale mívají společné následující body:

- Směnka obsahuje všechny podstatné náležitosti dle ZSŠ (jinak by ani směnka nebyla směnkou v pravém slova smyslu);

- jedná se o směnku obchodní;
- všechny osoby, které mají ze směnky závazek, jsou dostatečně solventní;
- směnka je domicilována od banky;
- délka zbývající splatnosti nepřevyší určitou dobu;
- směnečná hodnota má určitou minimální výši (Polouček a kol., 2006).

Mezi **výhody**, které se k **eskontnímu úvěru** vážou a kvůli kterým se zpravidla podnikatelé pro úvěr rozhodnou, patří především poměrně snadný přístup k likvidním finančním prostředkům, relativně rychlé vyřízení úvěru ze strany banky nebo možnost získání úvěru s nižší úrokovou sazbou na poměrně dlouhou dobu (kb.cz, 2015).

2.25 Stejnopisy a kopie směnky

Směnku je možné vystavit ve dvou nebo více stejnopisech. Pokud se ve směnce neuvádí, že byla vystavená pouze v jednom vyhotovení, může se majitel směnky domáhat, aby na jeho náklady byly vydány další stejnopisy. **Duplikát** směnky může vystavovat **pouze výstavce**. Vydání stejnopisu si nemůže nárokovat osoba, která ztratila akceptovanou směnku, v takové situaci musí tato osoba přijít s návrhem umoření směnky. Když je vystaveno více stejnopisů, musí každý z nich být očíslován, a to slovně, např. „zaplat'te za tuto druhou směnku“, „zaplat'te za tuto třetí směnku“ apod. Často se lze také setkat s latinským pojmenováním „secunda“, „tertius“ atd.

V praxi se kopie směnek vystavují z důvodu majitelova práva na uplatnění směnečného nároku na základě duplikátu při ztrátě směnky, kopie tedy plní **nahrzovací funkci**. Stejnopis také ulehčuje oběh směnky v době, kdy byl první stejnopis poslán směnečníku k akceptování, zde se jedná o **funkci cirkulační** (Kopáč, 1993).

2.26 Výhody používání směnky

Obecně je známo, že je směnka poměrně riskantním cenným papírem. Potvrzují to i slova autorky Machková v knize Mezinárodní obchodní operace: „Každá směnka je jen tak dobrá, jak „dobré“ (tj. spolehlivé) jsou osoby na směnce podepsané a ze směnky závazné. Směnky nepřinášejí žádné výhody, pokud dlužník není schopen platit. Jako příklad mohou sloužit pohledávky kryté směnkami, které nejsou zvýhodňovány oproti ostatním pohledávkám v konkurzním řízení.“ (Machková H., Černošlávková E., Sato A. a kolektiv, 2010). Jak ale také autorka uvádí, neplnění směnečných závazků má často velmi negativní dopad na dobrou pověst obchodní

společnosti, a proto se dlužníci snaží své směnečné závazky dodržovat. Z pohledu věřitele tak může směnka mít řadu výhod, patří mezi ně hlavně:

- **obchodovatelnost**, protože je směnka převoditelná a věřitel ji může prodat a získat tak peněžní prostředky před lhůtou splatnosti;
- **snazší vymahatelnost** směnečných závazků díky zkrácenému soudnímu řízení;
- **možnost vymáhat směnečnou pohledávku i na vedlejších dlužnících** – ručitelích, jak již bylo zmíněno v kapitole o převodu rubopisem;
- **možnost směnku eskontovat**. To znamená, že ji věřitel může před datem splatnosti postoupit bance a získat za ni peněžní prostředky pomocí tzv. eskontního úvěru.

2.27 Nevýhody používání směnky

Správné používání směnky může být ve výše zmíněných příkladech pro věřitele určitým usnadněním či výhodou. Je ale nutné pamatovat i na nevýhody a úskalí, která se ke směnce vážou:

- Veškeré **vymáhání směnky se míjí účinkem**, pokud je **dlužník insolventní** a není tak schopen dostát svým závazkům;
- **užití směnky** může být velmi **rizikové**, když se do oběhu dostane kromě originálu cenného papíru i jeho **akceptovaný duplikát**;
- směnka má charakter **abstraktního závazku**, to znamená, že na ní nejsou zaznamenány důvody a okolnosti jejího vzniku (Polouček a kol., 2006). Princip abstraktnosti směnky spočívá v tom, že směnka není závislá na žádné smluvní kauze. Z toho plyne, že povinný ze smlouvy nemůže vznést námitku proti oprávněnému ze směnky. Jako příklad lze uvést jakostní vady dodaného zboží. Na druhé straně má směnečný věřitel povinnost se nejprve uspokojit ze směnky. V případě, že jeho požadavky nelze uspokojit, může vymáhat splnění ze smlouvy (Giese, Dušek, Payne-Koubová, Dietschová, 2003).

2.28 Chyby při vyhotovení směnek

Zajímavostí při vyhotovování směnek může být například to, že je směnka platná i v případě, kdy se v jejím názvu/označení nachází **gramatická chyba**. Jako příklad lze uvést slovo „směnka“, které je chybně zaměněno slovem „smněnka“. Jak je napsáno v článku Směnky v běžném životě – výhody i rizika na serveru mesec.cz:

„Na platnost směnky nemají vliv pravopisné ani gramatické chyby. Pokud směnka obsahuje zákonem požadované náležitosti a má souvislý obsah vyjadřující vůli vyžadovanou pro právní úkon, je platná – i kdyby byla psána lámanou češtinou na kusu balicího papíru.“ (Bukač, 2003).

Přesto se občas odborníci setkávají s chybnými vyhotoveními těchto cenných papírů. Zpravidla je to v případě, kdy si směnku vyhotovují samy osoby ve směnce zúčastněné (tedy neprávnické), aniž by postup konzultovaly s advokátem či právníkem. Jak uvádí Norbert Hink v článku Chyby při tvorbě směnek na internetových stránkách euro.e15.cz, častějším důvodem neplatnosti směnek bývá skutečnost, že chce daná osoba vyjádřit a sepsat zákonné náležitosti pomocí **méně obvyklých formulací či výrazů**. Hink (2009) také v článku dodává, že:

„Problém může způsobit rovněž snaha využít směnečnou doložku, která není zcela standardní. Pokud osoba není dobře obeznámena s požadovanými náležitostmi a právními účinky takových doložek, může udělat chybu. Může se stát, že příslušnou náležitost formuluje způsobem, který směnečný zákon neumožňuje, nebo se na směnce ocitnou údaje, které si vzájemně odporují a působí její vnitřní neurčitost.“

Častou chybou také bývá určení neplatné splatnosti směnky, kdy se osoba sepisující směnku rozhodne učinit směnku splatnou až ve lhůtě po vystavení nebo vidění. V takovém případě osoba například uvede jako údaj splatnosti formulaci „do x dnů (měsíců) od vystavení (vidění)“. To ale znamená stanovení splatnosti ve prospěch směnečného dlužníka - dlužník tak může hradit podle svého uvážení kdykoli v rámci uvedené lhůty. Takovou splatnost ovšem ZSŠ nezná a příslušná směnka je potom neplatná. Správná formulace splatnosti směnky by měla například znít „za x dnů (měsíců) od vystavení (vidění)“.

K neplatnosti směnky někdy dochází i v případě, kdy chce **výstavce směnku domicilovat**, učinit ji splatnou u třetí osoby – domicila, kterým v praxi obvykle bývají banky. Směnečný dlužník, který má u příslušné banky veden účet, umožní provést úhradu směnky bezhotovostně. V tomto případě musí být na směnce domicilační doložka se slovy „splatno u ...“. Nejčastěji se uvádí název banky a její konkrétní pobočky, u níž má být směnka placena. Například „splatno u Komerční banky a.s., pobočka České Budějovice“. Tím je vlastně zároveň určeno i platební místo směnky. Některé osoby sepisující směnku si toto ovšem neuvědomí a ve snaze vyplnit všechny kolonky vytvořené na směnečném formuláři doplní ještě údaj místa platebního. Místo ale vyplní tak, že je v rozporu s údajem domicilační doložky (třeba Brno). Takováto směnka je pak v konečném důsledku neplatná, protože není jasné, kde má být placeno.

Dalším úskalím při vyhotovování směnek je použití **výrazů v různých jazycích**. Jako příklad lze uvést směnku sepsanou v českém jazyce, která ovšem obsahuje údaje o směnečné sumě označené v angličtině: např. United States dollar (USD) nebo Chinese yuan (CNY). V takovémto případě je směnka neplatná.

ZSŠ vyžaduje, aby bylo označení **slovem směnka pojaté přímo do vlastního textu listiny**. Nezáleží na tom, jakou velikostí či typem písma je slovo směnka napsané. Důležitý je fakt, že slovo směnka se zbylým textem tvoří souvislý a na sebe navazující celek. Pokud je ve vzorovém směnečném formuláři uvedeno slovo směnka pouze v názvu listiny, ale dále se v textu už nevyskytuje (např. ve formulaci „za tuto směnku zaplatím“), opět není takováto směnka platná (Stegmannová, 2012).

2.29 Směnky změněné a zfalšované

Dle § 69 ZSŠ se také hovoří o směnkách, které mají změněný text nebo jsou falšované. Zákon doslova říká: *„Byl-li změněn text směnky, jsou ti, kdož se podepsali na směnku po této změně, zavázáni podle změněného textu; ti, kdož se podepsali dříve, jsou zavázáni podle textu původního.“* (Kovařík, 2014). V zákoně se již ale nerozlišuje, jestli jde o změny provedené právem nebo o zásahy do textu směnky neoprávněné. Přesto je ale znatelné a logické, že musí být zákonem dány určité hranice pro oprávněné zásahy prováděných změn.

3 Metodika

3.1 Informační zdroje a jejich zpracování

Pro tuto bakalářskou práci byla použita primární a sekundární data. Informace do teoretické části práce, tedy data sekundární, byly získány z literárních zdrojů Akademické knihovny Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Převážnou část tvoří česká odborná literatura rozebírající platné zákony nebo publikace zabývající se problematikou směnek a jiných zajišťovacích prostředků. Kromě odborné literatury se mezi zdroji vyskytují také zahraniční články a tituly získané z elektronické databáze eBooks Ebsco. Primární data v praktické části jsou buď vlastní tvorbou, nebo získaná hloubkovým rozhovorem s jednatelem soukromé společnosti a vedoucí finančního oddělení. Hloubkové rozhovory byly prováděny během měsíců říjen a listopad roku 2015 a následně byly veškeré informace zpracovány do praktické části této bakalářské práce.

Samotné zpracování bakalářské práce probíhalo v programu Microsoft Office Word 2013, kam byly rovněž zaznamenávány údaje z hloubkových rozhovorů. Tabulky a organizační schémata byla vytvořena v programech Microsoft Office Excel 2013 a PowerPoint 2013. Inspiraci pro tvorbu vnitropodnikové směrnice autorka čerpala z poskytnutých interních dokumentů dané společnosti a současně se snažila o zachování původního konceptu tak, aby nově vytvořená písemnost navazovala na již současné, fungující směrnice.

V konkrétních příkladech účtování byly použity názvy fiktivních podniků Dřevopilka, s. r. o. a Boudička a. s., které vychází z vlastní tvorby. Všechny částky jsou účtovány v českých korunách a hodnoty DPH jsou vypočítány z aktuálních daňových sazeb dle zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty. V praktických příkladech se všechny účetní případy týkající se zásob účtují způsobem A.

3.2 Účty podvojného účetnictví

V praktické části této bakalářské práce jsou použity účty podvojného účetnictví dle obecně používané **směrné účtové osnovy**, která je stanovena v **příloze č. 4 vyhlášky Ministerstva financí č. 500/2002 Sb.** Tou se provádějí některá ustanovení **zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví**, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví. Některé účetní případy v praktické části jsou doplněny o syntetické účty účtového rozvrhu. Účetní jednotky (dále jen ÚJ) mají povinnost vycházet z označení uvedených ve směrné účtové osnově, a proto si nemohou libovolně provést označení jednotlivých účtů. Na druhou stranu je možné,

aby si ÚJ v rámci seznamu účtových tříd a účtových skupin dále členila a stanovovala syntetické a analytické účty podle svého uvážení či potřeb účtování. Právě tak tomu je i u společnosti ABO, spol. s r. o. (analyzovaná společnost), která syntetické účty při účtování směnek využívá.

Na směnky lze v účetnictví nahlížet ze dvou pohledů, a to z pohledu věřitele nebo dlužníka. Dále je důležité brát v potaz, zda je směnka v rámci podnikového majetku vedena jako platební prostředek, cenný papír nebo zajišťovací prostředek. V níže uvedeném hloubkovém rozhovoru vedoucí finančního oddělení představuje konkrétní podobu jedné části účetní struktury v jejich podniku a objasňuje používání syntetických a analytických účtů, které při evidenci směnek používají.

3.3 Zajišťovací prostředky

Jednatel analyzované společnosti v hloubkovém rozhovoru zmiňuje, že v praxi kromě směnek využívají několik dalších druhů zajišťovacích prostředků. Pro lepší pochopení rozhovoru je vhodné uvést základní typy zajišťovacích prostředků, v podnikatelské sféře běžně využívaných. Jsou to:

1. **ručení**, kdy se ručitel zavazuje uspokojit dluh vůči věřiteli, pokud tak neučiní sám dlužník;
2. **finanční záruka**, která vzniká prohlášením výstavce v záruční listině, že uspokojí věřitele podle záruční listiny do výše určité peněžní částky, nesplní-li dlužník věřiteli určitý dluh, anebo splní-li se jiné podmínky určené v záruční listině;
3. **zajišťovací převod práva**, jenž slouží k posílení právního postavení věřitele ve vztahu k dlužníkovi, přičemž smlouvou o zajišťovacím převodu práva zajišťuje dlužník nebo třetí osoba dluh tím, že věřiteli dočasně převede své právo;
4. **dohoda o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů**, která je dohodou věřitele a dlužníka o srážkách ze mzdy nebo platu, z odměny ze smlouvy o výkonu závislé práce zakládající mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem obdobný závazek nebo z náhrady mzdy nebo platu ve výši nepřesahující jejich polovinu;
5. **směnka** – převoditelný cenný papír, který má převážně platební a úvěrovou funkci.
6. **zástavní právo**, kterým při zajištění dluhu právě zástavním právem vznikne věřiteli oprávnění, nesplní-li dlužník dluh řádně a včas, uspokojit se z výtěžku zpeněžení zástavy do ujednané výše, a není-li tato výše ujednána, do výše pohledávky s příslušenstvím ke dni zpeněžení zástavy.

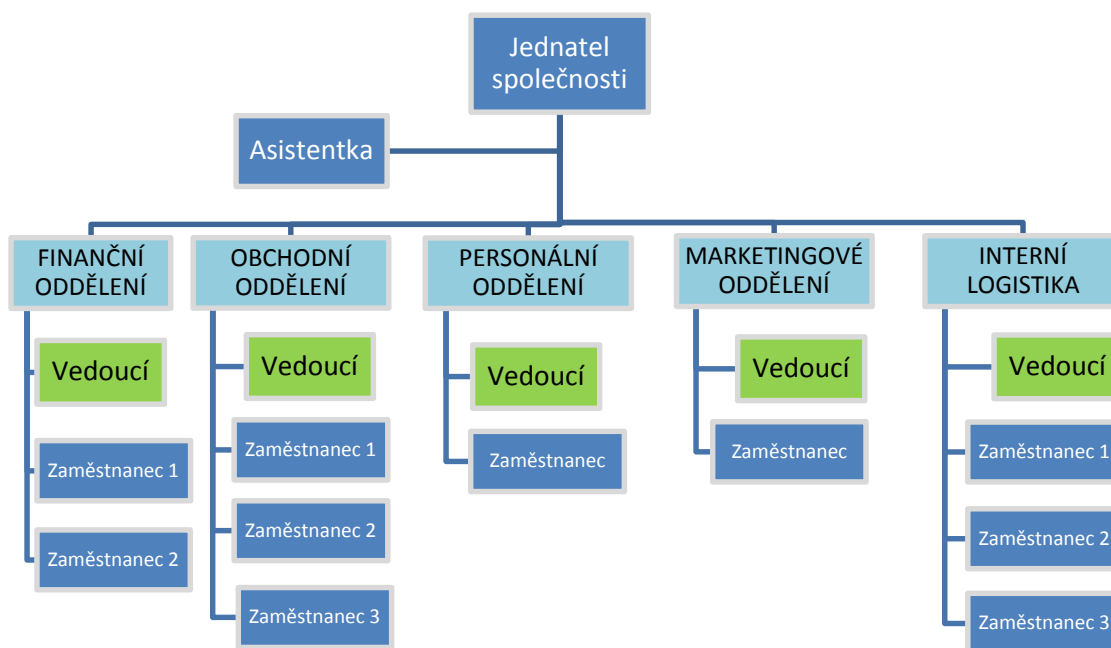
4 Praktická část

Jak již bylo krátce zmíněno v Metodice, praktická část bakalářské práce se dělí na několik oddílů. Prvním je **rozhovor s jednatelem společnosti a vedoucí finančního oddělení**. Oba zúčastnění v rozhovoru odpovídají na předem připravené otázky týkající se zajištění závazků vůči dodavatelům, ale i odběratelům, se kterými společnost obchoduje. Druhou část tvoří **návrh vnitropodnikové směrnice**, jenž je zpracován dle analyzovaných odpovědí. Po konzultaci s jednatelem společnosti bylo dohodnuto, že se po rozboru interních procesů vypracuje dokument na téma zajišťovacích prostředků, a to jak pro účely této bakalářské práce, tak i pro následné zanesení nových postupů do činností dané společnosti. Díky této směrnici by se měly stát postupy při použití smének přehlednější a flexibilnější a zároveň budou nastavena jasná pravidla odpovědnosti za jednotlivé kroky v obchodních vztazích. Ve třetí části jsou pak vypracovány **ukázky smének a jejich zaúčtování** v podvojném účetnictví fiktivních podniků.

4.1 Základní údaje o společnosti

Společnost, jejíž jednatel poskytnul rozhovor pro zpracování praktické části této bakalářské práce, nechce být z důvodu ochrany citlivých údajů jmenována. Níže uvedená jména a názvy jsou proto smyšlené, avšak informace v rozhovoru nejsou nijak upravované. Společnost byla pro účely této práce nazvána **ABO, spol. s r. o.**, její vznik se datuje od roku 2012. Předmětem podnikání je výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona, konkrétně zprostředkování obchodu a služeb v oblasti elektroniky. ABO, spol. s r. o. je zapsána u Krajského soudu v Českých Budějovicích se základním kapitálem 200 000 Kč, který je i stoprocentním podílem jediného společníka společnosti. ABO, spol. s r. o. je plátcem DPH a vede podvojně účetnictví. Společníku, který je současně i jediným jednatelem této společnosti, jsou podřízeni vedoucí pěti oddělení – finančního, obchodního, personálního, marketingového a oddělení interní logistiky. Vedoucí mají udělena podpisová práva k vyřizování interní dokumentace, avšak při hloubkovém rozhovoru bylo zjištěno, že dokumenty externí musí být schváleny a podepsány jak vedoucím oddělení, tak samotným jednatelem. Jednotlivým vedoucím se za svou práci zodpovídají zaměstnanci daných oddělení, kteří jsou zobrazeni níže v organizační struktuře podniku. Celkem má společnost 16 zaměstnanců.

Organizační schéma 1

4.2 Hlubkové rozhovory

1) Mohl byste, prosím, uvést, jaké zajišťovací prostředky v rámci obchodování s dodavateli a odběrateli běžně využíváte? Z jakých důvodů a proč využíváte zrovna tyto instituty?

Jednatel: „V současné době, kdy máme hodně zakázek, ekonomika roste a my se tak můžeme více méně spolehnout na solventní zákazníky, přesto zvažujeme jednotlivé způsoby zajištění. Jako nejjistější způsob zajištění našich pohledávek se nám jeví **zástavní právo**, protože daná zástava je pro nás položkou, ze které můžeme uspokojit naši pohledávku. Bohužel odběratelé většinou nejsou ochotni zástavu akceptovat a na splacení zboží využijí raději nějakou krátkodobou půjčku. V jednom případě jsme realizovali zajištění pomocí zástavy pozemku, k realizaci zástavy ale nedošlo, neboť dlužník včas a řádně svůj dluh uhradil. Zástavní právo je náročný institut zejména z hlediska časového a to pro nás obchodníky tak není úplně ideální.

Pak třeba **směnky**, ty považuji za hodně flexibilní prostředek, který využíváme rovněž v případě, když jsme dlužníky my. K tomu však dochází zcela výjimečně a výlučně pokud je vystavuje banka, resp. pokud bance, a to z důvodu opatrnosti. Směnky používáme především v případech, kdy jsme věřiteli. Pro nás je to velmi výhodný institut. Pokud je dlužníkem právnická osoba, pak vždy požadujeme, aby její statutární orgán byl současně

avalistou směnky. Od našeho právníka máme pro takové případy zpracovanou směnku vlastní, párkrát jsme ale použili i lhůtní vistasměnku, ale tu opravdu jen párkrát. Osvědčila se nám ale bianco směnka, u níž máme vždy sjednanou dohodu o směnečném vyplňovacím právu. Zpravidla tu nemáme vyplněnou částku, splatnost a způsob placení a navíc u každé bianco směnky chceme podpis statutára jako avalisty, je-li dlužníkem ze směnky právnická osoba.

Z dob, kdy jsem ještě studoval na vysoké škole, vím, že existuje zajištění srážkou ze mzdy, to jsme ale, pokud si dobře pamatuji, nikdy nepoužili. Dále mě napadá **ručení**. V tomto případě se snažíme, a to v případě, že dlužníkem je právnická osoba, s druhou stranou domluvit tak, aby byl ručitelem přímo statutár této právnické osoby stejně jako u směnky. Zde máme jistotu pro případ, že by daná právnická osoba zkrachovala a nebyla by schopna splatit svoje závazky. Přeci jen, když se vám zaručí osobně statutární zástupce dané společnosti, víte, že je v tom osobně zapojen a bude mít snahu daný závazek nějak řešit či uspokojit.“

2) Máte vypracované nějaké interní dokumenty, které upravují používání zajišťovacích prostředků nebo stanovují postup při vymáhání pohledávek?

Jednatel: „Interní dokumenty a směrnice samozřejmě máme, ale pouze na některé naše interní procesy jako je např. účetní uzávěrka, odpisový plán apod. Na vymáhání pohledávek ani těch zajištěných směnkou bohužel žádnou směrnici nemáme, možná i proto, že jsme nikdy neměli s vymáháním větší problém. Pokud neměl odběratel v té dané chvíli peněžní prostředky na zaplacení faktury, jednoduše jsme se dohodli na prodloužení splatnosti faktury. Už jsme ale přemýšleli o zavedení nějakého dokumentu, který by nám usnadnil postup u vymáhání našich pohledávek. Už kvůli tomu, že je u nás ve společnosti občas trochu zmatek, kdo má vymáhání vlastně na starosti. Zda finanční nebo obchodní oddělení.“

3) Je u vás někdo zodpovědný za vymáhání závazků od odběratelů či zákazníků?

Jednatel: „Jak už jsem řekl v předešlé otázce, není tu nikdo konkrétní, kdo by byl za vymáhání přímo odpovědný. Toto téma má na starosti finanční oddělení a já jako jednatel firmy také ve vymáhání figuruji, to je jasné. Většinou spolupracuji s kolegy, kteří vedou finanční a obchodní oddělení. Když ale nemáme vytvořenou žádnou vnitropodnikovou směrnici nebo alespoň daný interní postup, který by vymezil, kdo s dlužníkem bude jednat o splacení jeho dluhu, zpravidla takovou situaci řeším já

spolu s pracovníkem, který sjednal daný obchod a který tedy již byl s dlužníkem v kontaktu. Do toho nám ale pomáhají i kolegyně z finančního, které se zase vyznají v těch finančních věcech, zákonech apod.

4) Jedním ze zajišťovacích institutů, které zmínil pan jednatel v předchozích otázkách, je i směnka. Ta je také předmětem této bakalářské práce. Mohla byste jako vedoucí finančního oddělení, prosím, zmínit, jak směnku vykazujete v účetnictví?

Vedoucí finančního oddělení: *„Samozřejmě se řídíme zákonem č. 563/1991 Sb., o účetnictví. Pokud bychom směnku evidovali jako cenný papír, to znamená, že bychom ji nakoupili za účelem obchodování, je součástí krátkodobého portfolia. V případě, že směnku plánujeme prodat před splatností do jednoho roku, evidujeme ji ve třídě 2 – Krátkodobý finanční majetek a krátkodobé bankovní úvěry, přesněji pak ve skupině 25 – Krátkodobé cenné papíry a podíly a pořizovaný krátkodobý finanční majetek, na účtu 253 – Dluhové cenné papíry k obchodování. Pokud je směnka pořizená s cílem držby do jednoho roku (nebo dobu kratší), ale do doby splatnosti, účtujeme o ní na účtu 256 – Dluhové cenné papíry držené do splatnosti. Podobné je to i u směnek držených po dobu delší než jeden rok. Pouze se to opět liší dle doby splatnosti. Směnka, kterou hodláme držet do splatnosti, se účtuje ve třídě 0 – Dlouhodobý majetek, ve skupině 06 – Dlouhodobý finanční majetek a na syntetickém účtu 065 – Dluhové cenné papíry držené do splatnosti. Směnka se záměrem držby delší jak jeden rok určená k prodeji před splatností se účtuje na účtu 069 – Jiný dlouhodobý finanční majetek. Tohle je běžný postup, který nejspíš praktikuje mnoho jiných podniků, my tedy nejsme výjimkou, nicméně za dobu, po kterou jsem u ABO zaměstnaná, si nevybavuji případ, kdy bychom směnku jako cenný papír pořizovali.*

Párkrát jsme v několika případech z pozice věřitele použili směnku jako platební prostředek. Opět jsme ji dle běžných pravidel zařadili do třídy 2, do skupiny 25, tentokrát ale na účtu 254 – Směnky k inkasu. Z pozice dlužníka, kdy byla splatnost daného závazku kratší než jeden rok, jsme směnky zařadili do třídy 3 – Zúčtovací vztahy, ve skupině 32 – Krátkodobé závazky, přesně na účtu 322 – Směnky k úhradě. Dále z pozice dlužníka, jehož závazek má splatnost delší jak jeden rok, je o takovýchto směnkách účtováno ve skupině 4 – Kapitálové účty a dlouhodobé závazky, ve třídě 47 – Dlouhodobé závazky a na syntetickém účtu 478 – Dlouhodobé směnky k úhradě. Tyto účty ale také

nepoužíváme, zpravidla se snažíme používat směnky jen jako krátkodobý nástroj se splatností do jednoho roku.

A pak směnka jako zajišťovací prostředek. To vás asi bude zajímat nejvíce, pokud se nemýlím. Navíc můžu potvrdit, že to je asi nejčastější způsob použití směnek u nás v podniku. Směnky jako prostředek zajištění vedeme na podrozvahových účtech, které jsme si vytvořili dle zásad zákona a vyhlášek. Ručení pozdějším majitelům směnky, které vzniklo z důvodu indosamentu směnky, účtujeme právě na podrozvahových účtech, a to od okamžiku převodu do dne vyinkasování směnky. Ručení pak snižujeme o splacené částky při částečném splacení. Kromě zmíněných účtů, kde se směnky evidují, nesmíme samozřejmě zapomenout na účty výsledkové, kam spadají účtové třídy 5 – Náklady a 6 – Výnosy. Například při diskontování směnky u eskontního úvěru si banka vyčíslí tzv. diskont, který spadá do nákladů na účtu 562 – Úroky. Naopak by tomu bylo u alikvotního úrokového výnosu, ten je účtován do výnosů na účtu 662 – Úroky. Eskontní úvěr jsme nicméně také nikdy nepoužili.“

4.3 Návrh vnitropodnikové směrnice

ABO, spol. s r. o.	Vnitropodniková směrnice	č. 2016. 05. 12	Vydáno: 1. 7. 2016
	Směnky	Vytvořil: ABO-Finanční oddělení	Stran: 6

1. Účel

Tato vnitropodniková směrnice popisuje proces vymáhání pohledávek od odběratelů, zákazníků a veškerých dlužníků společnosti včetně jejich zaměstnanců a jednatele. Zároveň tato směrnice vymezuje postup při vystavování směnky vlastní vůči dodavatelům a ostatním věřitelům včetně jednatelů a zaměstnanců společnosti, kteří s ABO, spol. s r. o. sjednali obchodní kontrakt či jiný podobný institut.

2. Definice pojmů

ODB odběratel
DOD dodavatel
DL dlužník
FINO finanční oddělení
OBCHO obchodní oddělení
STATO statutární orgán (jednatel)
IL oddělení interní logistiky

3. Související dokumentace

[1] ABO-FINO_VS_2015.03.07_Formulář_směnečné_dohody

4. Odpovědnost za vymáhání pohledávek

Obchodní oddělení (OBCHO) denně sjednává obchodní kontrakty, veškeré podmínky smluv a vyhledává nové zákazníky pro krátkodobou i dlouhodobou spolupráci. Rovněž má na starosti celou koordinaci nákupu materiálu a zboží od dodavatelů. Veškeré účetní podklady jsou zaměstnanci OBCHO povinni do dvou dnů předat FINO. OBCHO také zajišťuje proces reklamací a zákaznického servisu. V případě vystavování dobropisu je zaměstnanec OBCHO povinen ihned informovat odpovědného pracovníka FINO a předat mu veškerou dokumentaci k zúčtování.

Finanční oddělení (FINO) vystavuje a zúčtovává obchodní faktury od dodavatelů a odběratelů. Faktury jsou zadávány do interního účetního programu POHODA. FINO má rovněž v kompetenci kontrolu splatností, zaplacení faktur a vymáhání pohledávek od odběratelů, jakož i povinnost úhrady všech závazků vůči věřitelům. Danou záležitost

vždy řeší **vedoucí FINO** a **zaměstnanec FINO**, který má danou společnost v seznamu svých pracovních povinností. Potřebné informace o dlužníkovi a jeho závazcích je FINO povinen poskytnout zaměstnanec OBCHO, který kontrakt sjednával. Pokud by byla faktura během procesu dlužníkem uhrazena, je zaměstnanec FINO povinen tuto skutečnost oznámit odpovědným zaměstnancům OBCHO. Hlavní vedoucí FINO je povinen neprodleně informovat jednatele ABO, spol. s r. o. o veškerých obchodních úvěrech, případech použití směnky a předložit k těmto institutům všechny dokumenty ke schválení a podpisu.

5. Podmínky vystavení směnky

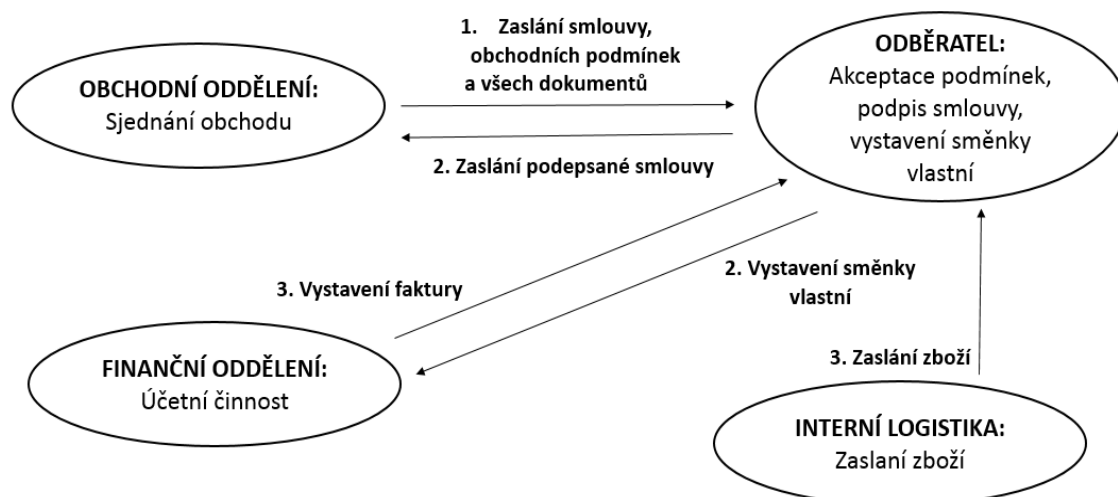
FINO má povinnost žádat od odběratelů a ostatních dlužníků vystavení směnky vlastní v případě, že:

- I. se jedná o rizikový obchod (nový odběratel ze zahraničí, riziková země apod.);
 - II. se jedná o prodej zboží převyšující částku **500 000 Kč** (cca 20 330 USD);
 - III. byl již dříve odběratel zařazen na interní seznam nesolventních zákazníků;
- Každá takováto transakce musí být schválena **vedoucím FINO** a **STATO společností ABO, spol. s r. o.**

6. Proces vymáhání pohledávek zajištěných směnkou

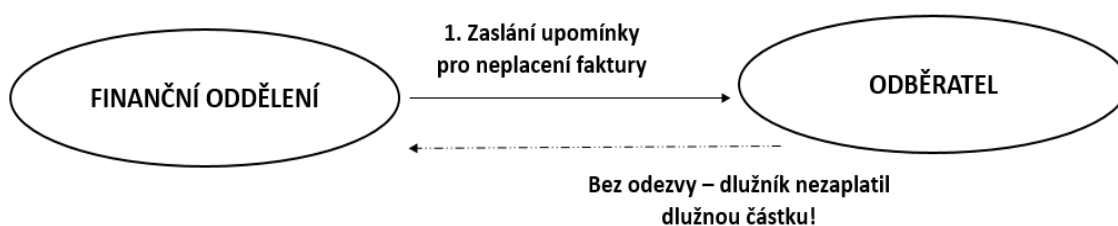
Organizace průběhu vysvětlená v následujících bodech musí být striktně dodržována všemi zúčastněnými stranami společnosti ABO, spol. s r. o. Účelem tohoto návodu je zajištění koordinovaného **postupu při vymáhání pohledávek od dlužníka při zajištění směnkou.**

a) Sjednání obchodu, účetní činnost, vystavení směnky, zaslání zboží

OBCHO je odpovědné za sjednání podmínek v obchodní smlouvě a uzavření daného kontraktu. Po vyřízení všech náležitostí OBCHO zasílá odběrateli nepodepsanou smlouvu se všemi dokumenty, součástí je rovněž formulář směnky vlastní vystavené na řad společnosti ABO, spol. s r. o. s avalem statutára ODB, je-li ODB korporací, v případě, že splňuje alespoň jeden z bodů odstavce č. 5. (Podmínky vystavení směnky) této směrnice. ODB musí obratem zaslat podepsanou smlouvu. Součástí smluvních podmínek je zakotvení povinnosti ODB podepsat směnku vlastní (v případě ODB - korporace avalované statutárem ODB) oproti dodání zboží, přičemž nedojde-li k vystavení směnky vlastní ze strany ODB při předání zboží, společnost ABO, spol. s r. o. je oprávněna od smlouvy odstoupit. Dodání zboží se děje oproti podpisu směnky vlastní vystavené ODB (v případě ODB - korporace avalované statutárem ODB) a současně vyhotovení faktury ke zboží.

b) Zaslání upomínky pro neplacení faktury

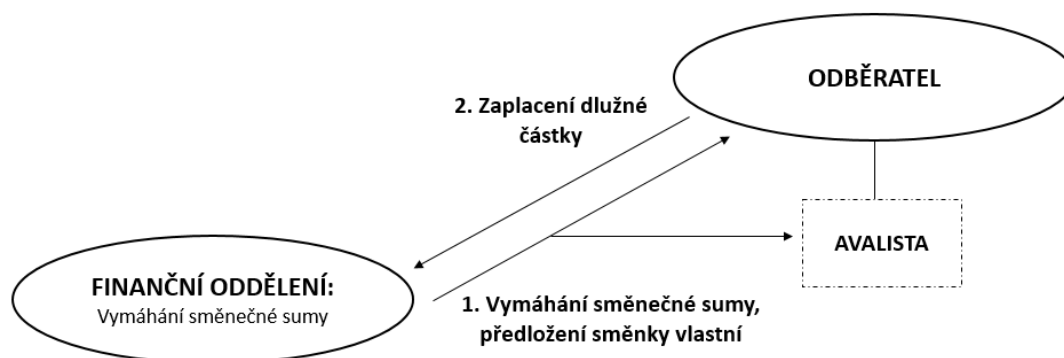
Pokud není faktura vystavená v předešlém bodě postupu zaplacená do data splatnosti, zasílá FINO upomínku pro neplacení. V případě, že ani po zaslání upomínky pro neplacení faktury odběratel nezaplatil dlužnou částku, informuje FINO vedoucího OBCHO. To je povinno předat potřebné dokumenty FINO a řídit se dalšími kroky.

c) Zjišťování podrobnějších informací o dlužníkovi

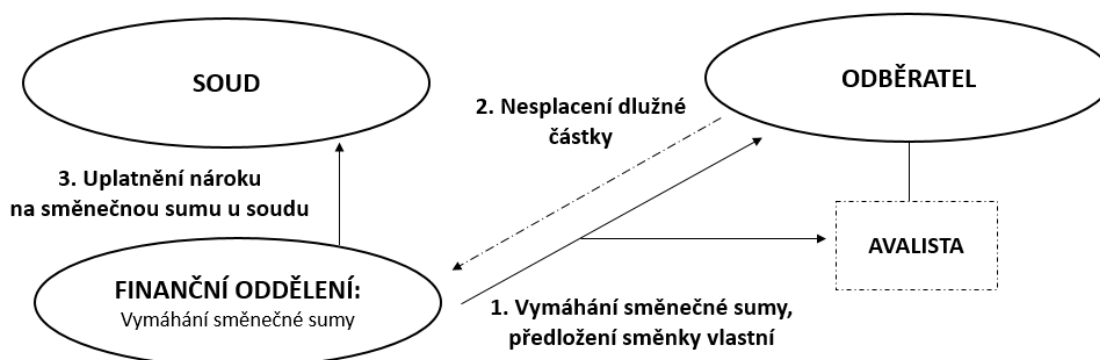
OBCHO předá FINO veškeré dokumenty a údaje potřebné k vymáhání dluhu. FINO je zároveň povinno zjistit informace o dlužníkovi ve veřejných rejstřících. Dle ujednání ve smlouvě má FINO právo přistoupit k vymáhání dlužné částky. Může tak využít směnky, kterou odběratel vystavil.

d) Vymáhání směnečné sumy

FINO předloží ODB směnku a vymáhá směnečnou sumu, na niž má nárok. FINO může pohledávku uplatňovat rovněž přímo vůči tomu, kdo poskytl aval. Po zaplacení dlužné částky dle směnky předá FINO směnku ODB, uhradil-li směnečnou sumu. Pokud směnečnou sumu dle směnky uhradil avalista, předá FINO směnku avalistovi.

e) Předání nároku k soudu

Pokud k úhradě od odběratele (případně od avalisty) nedojde, bude ABO, spol. s r. o. uplatňovat směnečnou sumu u soudu, a to buď po ODB, nebo po avalistovi (bude-li ve vztahu přítomen), nebo po obou současně.

f) Zaevidování potřebných dokumentů a informací o dlužníkovi

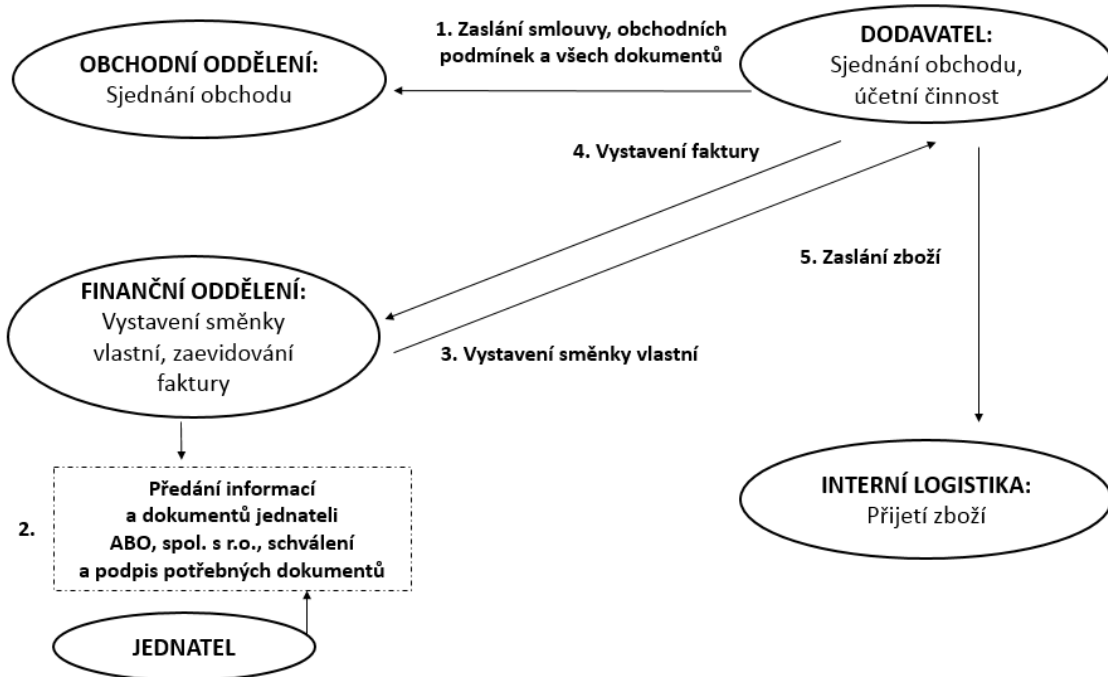

V případě, že bude dlužná částka odběratelem (avalistou) uhrazena, zúčtuje FINO pohledávku, kterou vůči ODB měla, a předá podklady OBCHO. To zaeviduje daného odběratele na interní seznam nesolventních zákazníků.

7. Proces zajištění dluhu ABO spol. s r. o. směnkou

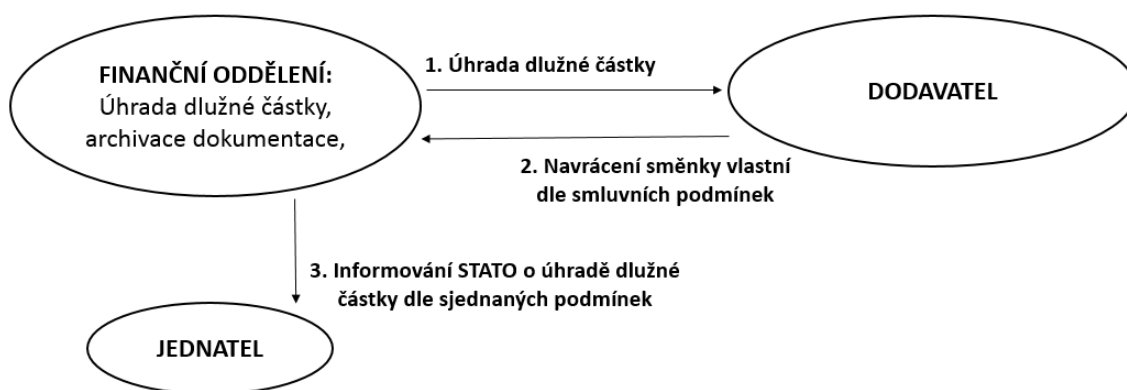
Organizace průběhu vysvětlená v následujících bodech musí být striktně dodržována všemi zúčastněnými stranami společnosti ABO, spol. s r. o. Účelem tohoto návodu je zajištění koordinovaného postupu při **zajištění dluhu pomocí směnky vlastní**.

a) Sjednání obchodu, účetní činnost, schválení a vystavení směnky

FINO má povinnost informovat STATO ABO, spol. s r. o. o sjednaném obchodu s dodavatelem a zároveň mu předat veškerou dokumentaci s obchodem spojenou, kterou obdržel od OBCHO. Bude-li obchod ze strany DOD podmíněn vystavením směnky, rozhoduje o jejím vystavení vždy STATO.

b) Úhrada dlužné částky, navrácení směnky

FINO má po domluvě se STATO povinnost uhradit dle smluvních podmínek dluh. V případě, že je tento dluh zajištěn směnkou, bude uhrazen výlučně oproti vydání směnky FINO. To je pak povinno opět informovat STATO o navrácení směnky a urovnání dluhu. Nakonec je třeba dokumentaci zúčtovat a uložit do interního archivu.

8. Závěrečná ustanovení směrnice

Každý zaměstnanec společnosti ABO, spol. s r. o. je povinen se řídit touto směrnicí. V případě výjimečných situací, kdy dojde k neočekávanému průběhu, je zaměstnanec povinen vše nahlásit svému nadřízenému nebo přímo jednateři společnosti, který je odpovědný za jednání vůči třetím stranám.

Schvalovatel směrnice: Jaroslav Peterka – advokát <i>Jaroslav Peterka</i>	Odpovědný za proces: Vedoucí ABO – FINO <i>Milada Strachová</i>	Vydal: Vedoucí ABO – OBCHO <i>Ivo Suchý</i>
Tato směrnice nabývá účinnosti dnem 1. 8. 2016		
V..... dne..... Tomáš Růžička - jednatel	

4.4 Ukázka účtování úhrady směnkou

Následující část praktického oddílu tvoří ukázka zaúčtování směnek ve dvou fiktivních společnostech – Boudička a. s. a Dřevopilka, s. r. o. Akciová společnost Boudička nakupující materiál (dřevěné hranoly pro výstavbu dřevěných chat a srubů) vystupuje v příkladech jako dlužník, Dřevopilka, s. r. o. naopak jako věřitel, který podniká v prodeji dřevěných hranolů a zpracování dřeva. Ke každému typu zaúčtování je vymyšlen příklad, který naznačuje základní operace se směnkami prováděné.

***Příklad č. 1:** Společnost Boudička a. s. přijala dne 1. května 2016 směnku od dodavatele – společnosti Dřevopilka, s. r. o. Směnka je splatná za 2 měsíce, směnečná suma činí 145 000 Kč a jmenovitá hodnota je 140 000 Kč. Tato směnka slouží jako úhrada pohledávky za odběrateli společnosti Dřevopilka, s. r. o. Firma Boudička a. s. v pozici směnečného dlužníka směnku uhradila ke dni splatnosti celou směnečnou částku navýšenou o alikvotní úrokový výnos ze směnečné částky.*

Tabulka 1: Účtování z pohledu VĚŘITELE (Dřevopilka, s. r. o.)

Účetní případ	Popis účetního případu	Částka v Kč	MD	D
1.	VFA – prodej materiálu: dubové hranoly, 750 ks • Cena za ks bez DPH: 147,47 Kč • DPH 21 %	110 600 Kč	311	604
		29 400 Kč	311	343
2.	VÚD – úhrada pohledávky směnkou	140 000 Kč	254	311
3.	VÚD – vyúčtování alikvotního úrokového výnosu ze směnky za první měsíc	2 000 Kč	254	662
4.	VÚD – vyúčtování alikvotního úrokového výnosu ze směnky za druhý měsíc	2 000 Kč	254	662
5.	PPD – proplacení směnky v hotovosti	144 000 Kč	211	254

Zdroj: vlastní tvorba

Tabulka 2: Účtování z pohledu DLUŽNÍKA (Boudička, a. s.)

Účetní případ	Popis účetního případu	Částka v Kč	MD	D
1.	PFA – nákup materiálu: dubové hranoly, 750 ks			
	<ul style="list-style-type: none"> • Cena za ks bez DPH: 147,47 Kč • DPH 21 % 	110 600 Kč	111	321
		29 400 Kč	343	321
2.	VÚD – úhrada závazku směnkou	140 000 Kč	321	322.1
3.	VÚD – vyúčtování alikvotního úrokového výnosu ze směnky	4 000 Kč	562	322.2
4.	VPD – zaplacení směnky v hotovosti	144 000 Kč	322	211

Zdroj: vlastní tvorba

4.5 Eskont směnky a směnečný úvěr

Druhý příklad ukazuje možnost získání směnečného úvěru od banky. Komerční banky si zpravidla strhávají tzv. diskont, který se v účetnictví musí vykázat zvlášť jako náklad. Účtováno je opět z pohledu věřitele i dlužníka.

***Příklad č. 2:** Společnost Dřevopilka, s. r. o. vystavila fakturu akciové společnosti Boudička a. s. Vystavená faktura zahrnovala prodej materiálu (hranolů z dubového dřeva, velikost 100mm x 100mm, délka 2 m) v množství a částce uvedené v tabulce. Společnost Boudička a. s. v pozici dlužníka uhradila fakturu směnkou se splatností 6 měsíců, která byla poté eskontována komerční bankou. Společnosti Dřevopilka, s. r. o. banka poskytla eskontní úvěr při diskontu 50 000 Kč. Nominální hodnota směnky, od níž se odečetl diskont, byla účetní jednotce připsána na běžný účet.*

Tabulka 3: Účtování z pohledu VĚŘITELE (eskont směnky)

Účetní případ	Popis účetního případu	Částka v Kč	MD	D
1.	VFA – dubové hranoly, 1 500 ks:			
	<ul style="list-style-type: none"> • Cena za ks bez DPH: 138 Kč • DPH 21 % 	207 000 Kč 43 470 Kč	311 311	604 343
2.	Úbytek zboží ze skladu: 1 500 ks po 120 Kč/ks	180 000 Kč	504	132
3.	Společnost Boudička a.s. uhradila VFA pomocí směnky – akceptace směnky	250 470 Kč	254	311
4.	Předání směnky k eskontu bance – celková částka	310 470 Kč	313	---
	<ul style="list-style-type: none"> • Nominální hodnota směnky • Úrok 	250 470 Kč 60 000 Kč	--- ---	254 662
5.	VBÚ - Přijetí eskontního úvěru na běžný účet	260 470 Kč	221	---
	<ul style="list-style-type: none"> • Celková částka směnky • Diskont 	310 470 Kč 50 000 Kč	--- 562	232 ---
6.	Avízo banky o proplacení směnky směnečným dlužníkem	310 470 Kč	232	313

Zdroj: vlastní tvorba

Tabulka 4: Účtování z pohledu DLUŽNÍKA (eskont směnky)

Účetní případ	Popis účetního případu	Částka v Kč	MD	D
1.	PFA – dubové hranoly, 1 500 ks:			
	<ul style="list-style-type: none"> • Cena za ks bez DPH: 138 Kč • DPH 21 % 	207 000 Kč 43 470 Kč	111 343	321 321
2.	Přijetí materiálu na sklad 1 500 ks po 138 Kč/ks	207 000 Kč	112	111
3.	Vystavení směnky (celková částka vč. DPH)	310 470 Kč	321	322
4.	Předání směnky k eskontu bance – celková částka	310 470 Kč	---	---
	• Nominální hodnota směnky	250 470 Kč	---	---
	• Úrok	60 000 Kč	---	---
5.	VBÚ - Přijetí eskontního úvěru na běžný účet	260 470 Kč	---	---
	• Celková částka směnky	310 470 Kč	---	---
	• Diskont	50 000 Kč	---	---
6.	VBÚ – úhrada směnečné částky	310 470 Kč	322	221

Zdroj: vlastní tvorba

4.6 Tvorba směnek

Kromě výše uvedeného účtování směnek je rovněž vhodné zobrazit grafickou podobu zpracování směnky vlastní a cizí. Obě směnky samozřejmě musí obsahovat zákonem stanovené náležitosti zmíněné v teoretické části. Vzory základních směnek je možné nalézt např. na různých internetových stránkách, kde je ale třeba dávat pozor na správnost údajů ve směnce. Především pro obchodní vztahy je proto vhodné tvorbu směnky přenechat na zkušeném advokátovi. Na obrázcích níže jsou vyplněné formuláře směnky vlastní a cizí, dále je pak zpracován vzor směnečného rubopisu a rukojemského prohlášení.

Obrázek 3: Vyhotovení směnky vlastní

Brno dne 13. května 2016
Místo a datum vystavení (měsíc slovy)

Kč 67.000,- hal ✓

Za tuto směnku zaplatím dne 13. července 2016
Měsíc slovy

na řád: Ivaně Štáštkové
komu

Kč Sedesátsedm tisíc korun českých hal ✓
Částka slovy

Splatno v: Brno Místo placení
u: KOMERČNÍ BANKA, a.s.
KOBLIŽNA 683/3, 602 00 BRNO
Domicil

Filip Zkoumal
Jméno, adresa a podpis výstavce

Zdroj: vlastní tvorba

Obrázek 4: Vyhotovení směnky cizí

JIHLAVA dne 27. března 2016
Místo a datum vystavení (měsíc slovy)

Kč 120.000,- hal ✓

Za tuto směnku zaplat'te dne 30. června 2016
Měsíc slovy

na řád: TEREZE DOBROVOLNÉ
komu

Kč Dvaadvacet tisíc korun českých hal ✓
Částka slovy

Směnečník: AKCIM, s.r.o.
HRADECKÁ 46, 621 00 BRNO

Splatno v: JIHLAVA Místo placení
u: CSOB, a.s.
MASARYKOVO NÁM. 68/14
586 01 JIHLAVA
Domicil

LIBOR METLIČKA
Jméno, adresa a podpis výstavce

akcijní
AKCIM, s.r.o.
Představa
jednatel
Podpis příjemce

Zdroj: vlastní tvorba

Obrázek 5: Vzor směnečného rubopisu

Lož máš, AKCIM, s.r.o., IČ 273 195 48, Luční 7, Praha 5, 150 00;
na řád JAROMÍR TICHÝ, r.č. 649202/4487, bytem Krátká 19, 110 00 Praha 1
Václav Pávek

Ža mne, Jaromír Tichý, r.č. 649202/4487, bytem Krátká 19, 110 01 Praha 1;
na řád Ivo Kadlec, r.č. 873321/5294; bytem Luční 54, 170 00 Praha 7

Zdroj: vlastní tvorba

Obrázek 6: Vzor směnečného rukojemství

ČESKÉ BUDĚJOVICE <small>Místo vystavení směnky</small>	15. ledna 2016 <small>Datum vystavení směnky (měsíc slovy)</small>	Směnečné rukojemství: Pex anval ZBYNĚK TROŠKA z.č.: 871301/4574 <i>Zbyněk Troška</i> rukojmí: podpis rukojmiho
ZA TUTO SMĚNKU ZAPLATÍM "BEZ PROTESTU" suma: 94.600 -- Kč <small>suma slovy: Devadesát a čtyř tisíc šesti set korun</small>		
komu: JIŘÍMU SEDLAČKOVÍ (nar. 24.8.1978)	dne (datum splatnosti): 15. června 2016	
místo splatnosti: JIHOČESKÁ 47, 37005 ČESKÉ BUDĚJOVICE		
Vlastní směnka (www.smenka-vzor.cz)		TOMÁŠ VACEK HRANIČNÍ 7, BRNO <i>Tomáš Váček</i> <small>Jméno / název, adresa a podpis dlužníka ze směnky (výstavce)</small>

Zdroj: www.smenka-vzor.cz

5 Závěr

Tato bakalářská práce s názvem *Právní aspekty směnky coby zajišťovacího institutu* se věnuje problematice směnek, jejich vývoji, legislativě, zaúčtování v podvojném účetnictví a následnému zpracování vnitropodnikové směrnice z pohledu společnosti s ručením omezeným. Jak je patrné z praktické části, směnka během svého dlouholetého rozvoje uplatnění v podnikatelské sféře našla a doposud se jako zajišťovací prostředek využívá.

Velkou výhodou směnek je, že jsou vcelku dobře obchodovatelné a věřitel je může poměrně rychle prodat a získat tak peněžní prostředky před lhůtou splatnosti. Jejich flexibilitu zmiňuje i jednatel ABO, spol. s r. o., který v rozhovoru dodává, že mají od podnikového právníka dopředu zpracovanou blanco směnku, u níž je ale třeba mít sjednanou i dohodu o směnečném vyplňovacím právu. Z pohledu věřitele je dalším velkým přínosem možnost vymáhání směnečné pohledávky na vedlejších dlužnících, kteří jsou uvedeni v rubopisu směnky. I z tohoto důvodu ABO, spol. s r. o. používá směnky právě z pozice věřitele. V jedné části rozhovoru jednatel dokonce dodává, že jejich společnost v některých případech k aplikaci směnky v dodavatelsko-odběratelských vztazích přistoupí jen pod podmínkou, že ji vystaví banka nebo jiná podobná instituce, přestože je tento instrument velmi flexibilní. Z rozhovoru vyplývá, že by směnka měla být vždy prokonzultována s podnikovým právníkem či advokátem a kroky jejího využití vždy sofistikovaně promyšleny, aby nedošlo k následnému zneužití. Jednatel rovněž doporučuje mít již dopředu vypracované vzory jednotlivých směnek a případně i písemné směnečné dohody.

V návaznosti na hloubkový rozhovor, kde vyvstala otázka na téma odpovědnosti za směnečný proces, vymáhání pohledávek či zajištění závazku směnkou, bylo jedním z cílů práce vytvořit vnitropodnikovou směrnici, jež by byla pomůckou pro zaměstnance společnosti ABO, spol. s r. o. Dokument se snaží zamezit vzniku složitých směnečných procesů a vztahů, které by mohly kvůli neznalostem jednotlivých zaměstnanců způsobit matoucí okolnosti vedoucí např. až ke zneužití směnky druhou stranou nebo zadlužení se. Z vypracovaného dokumentu je nyní zřetelné, kdo je za jaký proces při zajištění směnkou zodpovědný, komu se musí předávat podstatné informace a jaké jsou podmínky vyžádání si směnky od obchodních partnerů. Směrnice navíc byla utvářena dle vzorů ostatních vnitropodnikových listin tak, aby byl zachován koncept všech interních dokumentů.

Naproti tomu, z účetního hlediska nebylo třeba nijak proces účtování směnek definovat, protože z rozhovoru s hlavní účetní ABO, spol. s r. o. je zřetelné, že podnik využívá pouze některé způsoby účtování směnek a obecná pravidla jejich evidence jsou stejně dána právní úpravou. Nelze je tedy nijak měnit, ani si postupy upravovat. Společnost si pouze vede svoje podrozvahové účty, které si vytvořila dle účtové osnovy.

Při pohledu na vypracované fiktivní vzory směnky vlastní, cizí, směnečného rubopisu a rukojemství je patrné, že vyhotovit směnku není nic složitého. O to víc je třeba si dávat pozor, kdo je dalším účastníkem směnečného vztahu, jak solventní daná osoba je a zda dokáže vždy splnit své závazky. I tato témata jsou součástí vnitropodnikové směrnice, kde je naznačeno, které oddělení musí tyto aspekty zkontrolovat a které oddělení naopak už prakticky provádět. Pokaždé je nutné si druhou stranu nejprve prověřit a až poté se „upsat“ do směnečného vztahu. Veškeré vymáhání směnky se totiž míjí účinkem, pokud je dlužník insolventní a není tak schopen dostát svým závazkům. Jak praví latinské přísloví: důvěřuj, ale prověřuj - *fide, sed cui fidas, vide*. A u směnek toto platí nadvakrát.

6 Summary and keywords

This bachelor's thesis entitled Legal Aspects of a Bill of Exchange as a Security Instrument dedicates to bills of exchange, their historical development, legislation and their entering into accounts of double-entry bookkeeping. The main aim of the practical section was to create an internal document from the perspective of a company from the South Bohemia region. As the practical part gives evidence, bills of exchange found a place in a business field during their long-term development and they are still used as a security instrument.

The big advantage of bills of exchange is that they are quite well traded and a creditor can sell them relatively quickly and get cash before the due date. The owner of the company ABO, spol. s r. o. also mentions their flexibility, adding that their company lawyer has made a blank bill in advance, however, it has to be added on an agreement. Another great asset is a possibility of collection from the side of debtors who are mentioned in the endorsement of bill of exchange. For this reason, ABO spol. s r.o. uses bills of exchange just from the perspective of creditors. At the one part of the interview, the owner even adds there are some cases when the company accepts using of bill of exchange under the condition it will be made out by a bank or a similar institution, although this instrument is very flexible. From the interview is obvious that the bill of exchange should always be consulted with a corporate lawyer and its usage sophisticatedly considered to prevent from a possible misuse. The owner also recommends preparing patterns of particular bills of exchange, even a written bill of exchange agreement in advance.

In addition to the in-depth interview, one of the goals was to create an internal regulation which would be an aid for employees of the company. The document tries to prevent from formation of complicated bill of exchange processes and relationships that might cause confusing circumstances leading to bill of exchange misuse by other participants or to debts. From the prepared document it is clear now, who is responsible for what sort of process, who has to pass the relevant information on and which conditions business partners have to comply with to make out a bill of exchange in an obligatory way. Furthermore, the regulation has been formed in accordance with examples of other internal documents in such way to maintain the concept of company regulations.

In regard to made fictitious examples of the bill of exchange, the promissory note and the bill of exchange endorsement, it is obvious that preparing of the mentioned documents is not difficult. It is necessary to be careful about who the other participant in a bill of exchange relationship is and whether he or she is always able to meet his/her obligations. These issues are also part of the internal regulation, where it is indicated which department has to check these aspects and which department practically implements them. It is always essential to examine the other side firstly and only after that to accept the bill of exchange. In case, the debtor is insolvent and is unable to meet his obligations, there is no point of demanding. According to the Latin proverb: “trust, but verify” - *fide, sed cui fidas, vide*, it counts for bills twice.

Keywords: bill of exchange, promissory note, securities, debtor, creditor, accounting, legislation, internal regulation, in-depth interview.

7 Seznam použité literatury

Literární zdroje

Bakeš, M. & kolektiv. (2006). *Finanční právo (4. aktualizované vydání)*. Praha: C. H. Beck

Bartošíková, M. & kolektiv. (1998). *Základy obchodního práva. 2. vydání*. Praha: PROSPEKTRUM

Cipra, T. (2005). *Praktický průvodce finanční a pojistnou matematikou*. Praha: Ekopress

Giese, E., Dušek, P., Payne-Koubová, J. & Dietschová, L. (2003). *Zajištění závazků v České republice. (2. přepracované a doplněné vydání)*. Praha: C. H. Beck

Guest, A. G. (2009). *Chalmers and Guest on Bills of Exchange and Cheques*. Londýn: Sweet & Maxwell

Kopáč, L. (1993). *Směnky a směnečné právo (směnečný zákon s komentářem a úvodem do směnečného práva)*. Praha: PROSPEKTRUM

Kotásek, J., Pihera, V., Pokorná J., & Vítek J. (2014). *Právo cenných papírů*. Praha: C. H. Beck

Kotásek, J., Pihera, V., Pokorná J., Raban, P. & Vítek J. (2009). *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. Praha: C. H. Beck

Kovalíková, H. (2003). *Vnitřní směrnice pro podnikatele*. Olomouc: ANAG

Kovaníková, D. (2009). *ABECEDA účetních znalostí pro každého. (XIX. aktualizované vydání)*. Praha: Polygon

Kovařík, Z. (2011). *Směnka a šek v České republice (6. vydání)*. Praha: C. H. Beck

Kovařík, Z. (2014). *Zákon směnečný a šekový. Komentář. (6. vydání)*. Praha: C. H. Beck

Machková, H., Černošlávková, E. & Sato, A. (2010). *Mezinárodní obchodní operace. (5., aktualizované vydání)*. Praha: GradaPublishing

Nejepinský, K. (1992). *Směnka v obchodě a podnikání*. Praha: PROFESS

Nesnidal, J., Marek, K., Pokorná, J., Pohl, T. & Vích, J. (2001). *Lexikon – obchodní právo*. Ostrava: Nakladatelství Jiří Motloch – Sagit.

Polách, J., Drábek, J., Merková, M. & Polách, J. jr. (2012). *Reálné a finanční investice*. Praha: C. H. Beck

Polouček, S. & kol. (2006). *Bankovníctví*. Praha: C. H. Beck

Rejnuš, O. (2009). *Cenné papíry a burzy*. Brno: Akademické nakladatelství CERM

Šenkýřová, B. & kolektiv (2005). *Bankovníctví I. 4. aktualizované vydání*. Praha: GradaPublishing

Štohl, P. & Klička, V. (2014). *Maturitní okruhy z účetnictví pro studenty OA a středních škol s výukou účetnictví*. Znojmo: Štohl - Vzdělávací středisko Z

Šulista, M., Nýdl, V. & Moore, G. (2014). *Úvod do finanční a pojistné matematiky. (2. doplněné vydání)*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Ekonomická fakulta

Valach, J. & kolektiv. (1999). *Finanční řízení podniku*. Praha: EKOPRESS, s. r. o.

Elektronické zdroje

Bukač, P. (2003). Směnka v běžném životě – výhody i nevýhody. *Mesec.cz*.
Dostupné z: <http://www.mesec.cz/clanky/smenka-v-beznem-zivote-vyhody-i-rizika/>.

Cristea, S. (2013). History of the unification of the law regarding the bill of exchange. *Petroleum - Gas University Of Ploiesti Bulletin, Law & Social Sciences Series*, 64(1), 55-63.

Doleček, M. (2014). Směnky. *Businessinfo.cz*. Dostupné z:
<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/smenky-ppbi-51213.html#!&chapter=2>.

Hink, N. (2009). Chyby při tvorbě směnek. *Euro.e15.cz*. Dostupné z:
<http://euro.e15.cz/profit/chyby-pri-tvorbe-smenek-894392>.

Kb.cz. (2015). Eskontní úvěr. *Kb.cz*. Dostupné z: <http://www.kb.cz/cs/firmy/firmy-s-obratem-nad-60-milionu/eskontni-uver.shtml>

Kotásek, J., Pihera, V., Pokorná J., Raban, P., & Vitek J. (2009). Historie: Původ a vývoj směnky. *Platnasmenka.cz*. Dostupné z: <http://www.platnasmenka.cz/smenky/historie/>

Serdiuk, V. N. (2014). Features of Accounting and Tax Bookkeeping for Bill of Exchange Transactions. *Independent Auditor / Nezaleznij Auditor*, 1(7), 25.

Stegmannová, A. (2012). Úskali směnek: Prokleté rámečky, český jazyk a zdravý rozum. *Patria.cz*. Dostupné z: <https://www.patria.cz/pravo/2093820/uskali-smenek-proklete-ramecky-cesky-jazyk-a-zdravy-rozum.html>

Zákony

Zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon směnečný a šekový č. 191/1950 Sb.

Zák. č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

8 Seznam tabulek a obrázků

Tabulka 1: Účtování z pohledu VĚŘITELE (Dřevopilka, s. r. o.)	43
Tabulka 2: Účtování z pohledu DLUŽNÍKA (Boudička, a. s.)	44
Tabulka 3: Účtování z pohledu VĚŘITELE (eskont směnky)	45
Tabulka 4: Účtování z pohledu DLUŽNÍKA (eskont směnky)	46
Obrázek 1: Vzor směnky vlastní	9
Obrázek 2: Vzor směnky cizí	10
Obrázek 3: Vyhotovení směnky vlastní	47
Obrázek 4: Vyhotovení směnky cizí	47
Obrázek 5: Vzor směnečného rubopisu	47
Obrázek 6: Vzor směnečného rubopisu	47
Organizační schéma 1	33